Slezská univerzita
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie

Vítězslava Ivičičová

Současná česká erotická fotografie

Magisterská diplomová práce v oboru tvůrčí fotografie

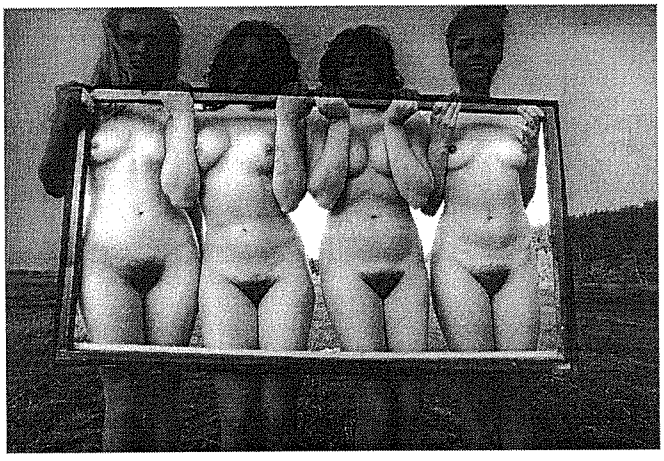

Opava, září 2000

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat všem institucím i jednotlivcům, pedagogům institutu tvůrčí fotografie, přátelům a známým, kteří mi radou, či dobrým slovem pomohli realizovat tuto práci.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedenou literaturu.

Opava září 2000

Obsah

Erotika..., Eros..., Erotismus... 4

Úvod 7

Počátky zobrazování nahoty 8

Útržky z dějin světové erotické fotografie 14

Česká erotická fotografie 19

Rozhovory

Michaela Brachtlová 30

Veronika Bromová 33

Miloslav Stibor 37

Rostislav Košťál 41

Kateřina Scheuflerová 45

Tono Stano 49

Roman Sejkot 53

Jan Saudek 56

Pavel Mára 58

Erotika v reklamě 61

Erotické časopisy a pornografie 66

Závěr 71

Seznam použité literatury 72

Erotika..., Eros..., Erotismus...

"V řeči básnictví milostné později všechny věci týkající se lásky smyslné, tělesné, v bibliografiích tvořívá zvl.oddíl, stýká se tu s pornografií i v umění výtvarném, uměním divadelním a lidovědě tvoří vždy erotika zvl.oblast. Zabírá smyslnost i psýchu člověka právě ze širšího spojení a vzájemného ovlivňování obou vyplývá její konečná jednota, ovšem též složitost..."

(Masarykův slovník naučný) [1]

"...O erotice je možno říct, že je přitakáním životu až k smrti... Zdánlivá špinavost erotiky je léčkou do níž neupadáme jen velmi zřídka." *(G. Battaille)* [2]

"Erotika z řec. básnictví milostné, pak vůbec věci lásky se týkající, tak slují v bibliografii věci o lásce smyslné, jaké hlavně v době Ludvíka XV. vydávány a erotickými ilustracemi opatřovány byly"

(Ottův slovník naučný) [3]

"Jak mohl člověk zavrhnou činnost, která jej přivádí na samotný vrchol, proč tento vrchol není žádoucí, není na konec vrcholem jen díky svému odsouzení."

(G.Battaille) [4]

"Erotika -- pro estetiku význam pokud inspiruje umělecké díla, meze této inspirace jsou proměnlivé podle civilizace, některá civilizace připouští to, co má podle jiné zůstat ve stínu soukromí nebo co je přímo zakázáno. Hranici, k níž lze považovat erotiku za estetickou a odkud začíná frivolnost a pornografie určuje okamžik, kdy umělecké záměry jsou odsunuty stranou nebo se podřizují prosté lechtivosti a fyzickému vzruchu." *(Encyklopedie estetiky)* [5]

"Nedaří se nám zbavit této hrůzy do té míry, abychom se před ní přestaly červenat; máme z ní požitek jen za podmínky, že se za ni stydíme." *(G. Battaille)* [6]

"Milostné nadšení nemusí se vždy vztahovat na osoby, nýbrž na jevy abstraktní- neexistující... Táž erotika, terá jednoho člověka uvádí do řevnivosti, otlačující funkci rozumu přivede druhého k tvůrčí činnosti jejíž pomocí zkonkretizuje abstrakta..." *(Malý mystický slovník naučný)* [7]

"Eros... dvojznačnost pojmu zdůrazňuje Platón tím, že podle mytologie je Eros synem Pora (bohatství) a Penie (chudoby): chudoby proto, že milostná touha je výrazem nedostatku, a bohatství proto, že lásku provází pocit naplnění." *(Filozofický slovník)* [8]

"Erotika je však suverénní formou lidské vůle, svrchovaným výbojem energie, který k ničemu neslouží." *(G.Battaille)* [9]

"Eros vede lidskou duši od touhy po krásných tělech k touze po krásnu duševním a povznáší konečně až k poznání samotné ideje krásy." *(Slovník antické kultury)* [10]

"Smrt je v erotice všudypřítomná a zároveň se v ní nejsilněji projevuje plnost života."

(G.Battaille) [11]

"Eros není dokonalost, ale touha po dokonalosti, spojuje v sobě protivy, dostatek i nedostatek, změnu a stálost, smyslnost a nadsmyslno, citové rozechvění a záměrnou činnost rozumovou, smrtelnost i nesmrtelnost." *(Ontogeneze lidské psychiky)* [12]

"Erotika je psychická činnost zaměřená na pohlavní otázky probouzející sexuální prožitky, podněty a vjemy; může jít o texty, kresby, filmy i přímou sexuální činnost."

(Filozofický slovník) [13]

"Spatřujeme-li v náboženství onen nedostupný vrchol, k němuž směřuje náš život, protože je přece jen hnán touhou překročit své hranice (hledat za tím, co již objevil), vyvstává před námi společná hodnota náboženství a erotiky: v obou případech jde o roztřesené hledání toho, co převrací i nejzřejmější základy"

(G.Battaille) [14]

"Erotika je základ citového života člověka, síla, která pohlcuje celou jeho bytost."

(M.Brachtlová) [15]

"Pohlavní styk bez erotiky unavující tělo i ducha vrhá nás v beznaděj."

(B.Brouk) [16]

Úvod

Z dějin výtvarného umění a světové fotografické minulosti se dovídáme, že již stovky let existují vedle sebe dva základní proudy zobrazení nahoty: pornografie a díla obsahující výtvarná sdělení. Tato práce je malou sondou do současnosti České fotografii, zaměřená na tvorbu několika významných, žijících autorů z oblasti uměleckého aktu (Kapitola č.5 -- Rozhovory). V návaznosti na světové dějiny malířství (kapitola č.2) a fotografie (kapitola č.3 -- Útržky z dějin světové erotické fotografie a kapitola č.4 -- Erotická fotografie v Čechách). Zahrnuje i oblast reklamy, která má v České republice (v důsledku politické situace před rokem 1989) svůj specifický vývoj (kapitola č.6 -- Erotika v reklamě). Poslední kapitola (č.7) obsahuje kromě úvah o "škodlivosti" pornografie a rozhovorů se dvěma fotografy časopisu Penthouse ukázky ze současných českých erotických časopisů.

Počátky zobrazování nahoty

Již archeologické nálezy sošek "Venuší", maleb na stěnách jeskyní a rytin dokazují, že už od paleolitu se lidé zobrazovali navzájem a zdůrazňovali pohlavní znaky žen a mužů.

Téměř ve všech starověkých civilizacích byly nádoby, stěny chrámů i posvátných míst zdobeny obrazy pohlavní lásky, rozkoší a krásných žen.

".. dokud pohlavní akt byl ještě obřadem, ne hříchem soustředila se prostituce v chrámech. Koitus byl obětí bohům, jimž chrám byl zasvěcen a byl-li peněžně odměňován přináležela odměna obyčejně kněžím chrámovým, kteří takto dobře využili pohlavní lačnosti. Chrámy lásky nesly v Babylóně jméno Mellitino, v Řecku byly zasvěcovány Afroditě, v Římě pak sluly chrámy Venušiny." *(B.Brouk)*

Idea krásy se mění vždy se společností a dobou (např. Řekové zavrhují korpulentní typ ženy Asie, jejich ideálem je štíhlá tanečnice s chlapeckými boky, širokými rameny a něžnými ňadry). V souvislosti s láskou pohlavní i jinou byl často zobrazován Eros okřídlený bůh lásky syn Área a Afroditě.

"Luk jejž Eros napíná náleží mu jakožto bohu lásky jejž střelami svými žár vzbuzuje (srov. Apoll. Rhod. 3 275) Za doby alexandrijské stává se Eros skotačivým děckem s malými křidélky..."

(Ottův slovník naučný)

V helénistické epoše učinili Řekové z Erota hermafrodita (v pozdní renesanci byl hermafrodit zobrazován ležící na krajkových polštářích jako "bonne a tout fair"). Jak zjišťujeme podle nálezu z Pompejí zdobili starověcí Římané zdi svých ložnic obrazy milostných pozic "vedoucích ke štěstí" nebo sadomasochistickými scénami a výjevy z orgií.

Fresky a malby pozic 'Kámásútry nacházíme ve starých chrámech Indie, Číny a některých dalších zemí východu.

S rozšířením křesťanské morálky a v souvislosti s naukou "o dědičném hříchu" (autorem je Sv. Augustin) se objevuje myšlenka, že jsou lidé hříšní, protože byly zplozeni v rozkoši. Ta ovládala pak půl tisíciletí diskuse křesťanských teologů a filozofů... Papež Řehoř Veliký (590 -- 604) prohlásil:

"Příčinou našeho života je smyslnost rodičů, a proto je tento život hříšný, neposlušnost, nezřízenost pohlavních orgánů jsou důkazem dědičného hříchu." *(Encyklopedie sexuality)*

V souvislosti s hnutím ve prospěch celibátu bylo tělo zobrazováno tak, aby nevyvolávalo sexuální choutky a aby se city věřících mohly přenést pouze na Krista.Nahé tělo se smí zobrazit pouze v souvislosti s ďáblem, který směl být obklopen nahými deformovanými hříšníky, někdy nemuseli skrývat svou nahotu pouze Adam a Eva, ovšem se zakrytými pohlavími vlasy, rukama, listy...

Po téměř tisíci letech odhaluje tělo zpět ke kráse renesance obnovující ideál antické ženy. Umělci ji opatrně postupně odhalují (kojící Madony, Venuše vystupující z mušle atd.) Smyslné umění nahoty vzniká v Benátkách, když slavný malíř Giorgionne (Giorgio Barbarelli) našel cestu spojení projevu antiky se myslnou krásou (slavný obraz -- Spící Venuše). Sexuální přitažlivost obrazů se zvětšila, když malíři daly obrazům děj témata z bible, mytologie a historie) a ženu postavili do centra příběhu. Jeden z nejoblíbenějších obrazů je Zuzana v lázni malíře Tintoreta "Žena nic neskrývající". Tizian, Corregio, Carravaggio, Michelangelo ztvárňoval Diova milostná dobrodružství, kde ženy i muži byly zobrazeni v okamžicích největšího sexuálního vzrušení. Guillio Romano znázornil ve svých 16 kresbách roku 1524 různé pozice při souloži, které byly publikovány spolu s Aretinovými verši pod názvem "Kolika různými způsoby a v jakých

polohách spí nečestní muži s ženami", následuje skandál u papeže, kresby musely být zničeny, dochovaly se pouze na několika mědirytinách.

V 16.století opět zasahuje církev: nahota je nemravná a musí se zakrýt. Reformy začínají ve Vatikánu oblečením" Michelangelova Posledního soudu, kterýžto mistr vytvořil v Sixtinské kapli 25 let před tímto obdobím. Moc byla v rukou inkvizice, zavládl strach a falešná stydlivost, protireformaci padlo za oběť velké množství obrazů.

Další uvolnění dochází až v "Galantní době" v období rokoka, kdy si ženy pomalu dobývají i přístup na jeviště, jako pěvkyni a tanečnice, žena se stává středem soukromého i veřejného života a pravý kavalír udělal pro svou ženu vše, aby ji uspokojil. Spisovatelé psali velmi "otevřená" dílka o milostných dobrodružstvích, ve stejném duchu byly malovány obrazy. Ženské nahé nebo poloobličené tělo má své místo kromě jiného v erotických ilustracích knih (Casanova) a v obrazech 18.století najdeme množství erotických scén. V porevoluční Francii vzkvétá prodejná láska, existuje takřka neomezená svoboda informací, tisku i malby.

V 18.století zaznamenáváme rozvoj obchodu s erotickými a pornografickými obrázky i literaturou.

V 50.letech minulého století je Francie pod vlivem upjatých morálních názorů císařovny Evženie, jejíž vliv byl v některých kruzích větší než císařův a situace v Paříži tohoto období se příliš neliší od situace v Londýně (viktoriánské období). Nahé ženské tělo se odvažuje malovat jen pár mladých avantgardních umělců. E.Manet, patřící k této skupině "zloduchů" se odvážil poslat na výstavu umění do Salónu obraz Le Bain (později nazývaný Snídaně v trávě). Stejná situace zavládla i sochařství (sochy musely mít na sobě šaty)..

Podstatná změna přichází až na přelomu století (kolem roku 1900), kdy ženy prosazují nový životní styl: v této době jsou záměrně sexuální, sebevědomé a přesvědčené, že muž nemá v ničem převahu; jsou úspěšné v různých oborech činnosti a přestávají být předmětem jenž si muž může koupit nebo najmout, množí se sexuální konflikty a skandály....

Se vznikem daguerrotypie, která takřka přejímá zobrazení nahého těla v oblasti pornografie a erotiky (protože je rychleji zhotovena a dráždí autentičností) se zúžil počet malířů pracujících v této oblasti.

Téma aktu, mnohdy se silným erotickým nábojem se objevuje v dílech avantgardních umělců meziválečného období, zvláště surrealistů.

„Surrealistická malba je reeakcí na malířství, jež chtělo vzbuzovat jen optické dojmy. Surreealistická malba usilujeo přímý a hluboký psychický výraz a vymyká se proto hodnení jen estetickému."

(J.Štyrský)

Roku 1924 byl vydán I.manifest surrealismu, který napsal A. Breton; v prosinci téhož roku vyšlo 1.číslo revue La Révolution Surréaliste. První výstavy surrealismu r. 1925 se účastnili Arp, G.de Chirico,M. Ernst, P.Klee, Manray.

„Povstane člověk litera, ohlodaná kost, tečka, cár, oltář, berla, schodiště, skoba, nádivka, člověk rakev, píšťala, tkanička, krychle mlhy a člověk sedlina. Povstanou bytosti tekuté, z vaty, hadích koží, opeřené stromy, v útržcích, bytosti vadnoucí v boku, slepené ze slov, nesené větrem, plné vřídků, krmené ledem, v obryse, bytosti duté, modelované ve sněhu, syrovém mase a v písku. Povstanou vlkodlaci slepení z fasciklů nesmrtelných děl básnických, z pilin, z květináčů a mnohé jiné oplzlé obludy."

(J.Štyrský)

Škála surrealismu sahá téměř od popření jevového světa, přes imaginativní a fantastická díla, inspirovaná přírodou k malbám, které zrcadlí vnitřní model. Roku 1928 vydal A.Breton knihu Surrealismus a malířství..

Za druhé světové války se stal ohniskem surrealismu New York, kde se roku 1942 koná mezinárodní výstava surrealismu.

Po druhé světové válce se surrealistické jádro přesunuje opět do Paříže, kde působí Pařížská surrealistická skupina.

60.léta tohoto století -- sexuální revoluce souvisí s hnutím hippies (nový Americký i světový názor -- moc květin, vliv mystiky odmítající vydělávání peněz, úspěch, moc..., povyšují lásku na jediné přikázání) Jediné, co činí šťastným, je pohlavní styk, člověk má dělat co nejšťastnějšími co nejvíce lidí, a proto se musí s co možná nejvíce lidmi stýkat, nemorální je ukájet sám sebe a nemyslet na druhé, zavrženíhodný je pohlavní styk, který nechá druhého neukojeným, neprominutelná je každá forma žárlivosti a sexuálního soukromého vlastnictví...

Od roku 1960 do současnosti nastává nejbohatší a nejspornější epocha v dějinách vizuálního umění. Bývá nazývána obdobím postmoderny nebo obdobím pozdní moderny. V základních rysech se liší od prvních šedesáti let 20. století, které jsou charakterizována jako období rozvoje modernismu.

Od 60.let se situace (týkající se morálních názorů na erotiku a sex) ve světě, zejména v západní Evropě a USA, několikrát mění (zvláštní oblastí je tzv. "východní blok" v zajetí komunistické morálky, kde názor na sex a erotiku nemohou lidé volně projevit). Erotikou se ale stále (až do dnešních dnů) nechávají inspirovat slavní malíři, jejichž obrazy neplní úkol diváka pouze pohlavně vzrušovat, již nezasahuje cenzurou církev, ale stát a policie.

„byly zrušeny bariéry mezi malířstvím a sochařstvím, ale současné umělecké dílo může nyní mít prakticky jakoukoliv hmotnou podobu a může být vytvořeno z materiálu jakéhokoliv druhu – od dřevotřísky až po čokoládu, po slova napsaná na stěně galerie, obrazy, které se mění a objevují na televizní obrazovce"

(ARTODAY – současné světové umění)

Pozornost začaly upoutávat menšinové skupiny. Za zvláštní kategorii je uznáváno homosexuální umění.. Mimořádně vlivnou skupinou bylo feministické hnutí. Feministky se zajímaly o novější formy vyjádření, např. o enviromentální díla, performance nebo video.

Roku 1995 v Pompidouově centru v Paříži proběhla velká výstava erotického umění s názvem FEMININE MASCULINE, vystavovali zde nejznámější světoví umělci Coubert, A.Warhol, C.Sherman, L.Bourgois, Kiki Smith, Jeff Koons a další výtvarníci.

Útržky z dějin světové erotické fotografie

Roku 1838 svým jedinečným vynálezem způsobil Daguerre starosti malířům a kreslířům, protože do této chvíle jen oni dokázali zobrazovat... Kromě tématu krajin a zátiší lákalo k zobrazení lidské tělo. Josef Maria Eder napsal ve svých dějinách fotografie roku 1932:

Ve 40.letech minulého století prošla Paříž první zkouškou. Daguerrotypie začíná být používána pro studium lidského těla a studii aktu, jako pomocný prostředek výtvarného umění, současně se stala lukrativním vydavatelským artiklem. *(Die Erotische daguerrotypie)*

Nejstarší dochované daguerrotypie jsou datovány v rozmezí let 1844-49, nesou pouze jméno portrétovaných modelů. Mísení umění a erotiky bylo markantní zvláště v Paříži (navzdory prudérnímu vlivu císařovny Evženie), Pařížský obchodní registr uvádí v roce 1848 třináct daguerrotypistů. Jeden z prvních daguerrotypistů specializovaný na erotické obrazy všeho druhu byl F.J.Moulin, dále následovali Belloc, Disdéri, Gaudin, Gouin, Richenbourg, Plaut... Vznikají obrázky nahých těl: tzv. "akademické" (napodobující postavením modelu i použitím rekvizit klasické obrazy), studie aktů pro malíře a sochaře, erotické a pornografické akty (mnohdy kolorované) a velmi vzácně umělecký akt.

Roku 1848 D.Bewsters navrhnul stereoskop -- vznikají první stereofotografie.

V padesátých letech 19. Stol. již daguerrotypii postupně vytlačuje technika skleněných. Modelkami prvních fotografů v Paříži byly většinou dívky přicházející do Paříže z venkovského prostředí. Aby získaly peníze, mají, kromě jiného, možnost prostituce, nebo se stát modelkou některého z fotografů. Nejčastějším tématem pro erotické snímky byly nepatrně oblečené dámy v provokativních postojích, zobrazované v intimním prostředí budoárů, koupelen atd. Protože expoziční čas byl poměrně dlouhý (cca.15min.), jsou snímky z tohoto období poněkud statické.

V období kolonizace jsou fotografovány v cizích zemích tzv. "etnografické" snímky většinou za účelem prodej obrázků nahých krásek tmavší pleti. Jako i pro ostatní snímky nahých těl (kromě

malířských studií aktů a obrázků pořizovaných pro vědecké účely) platil v západní Evropě (kromě Francie) zákaz prodeje.

Z Francie se erotické a pornografické obrázky šíří po celé Evropě....Ve svých aktech použil Daguerre námětů Couberta, Delacroixe. Fotografie byla dále v zajetí akademismu, secese (zvláště v Berlíně, Mnichově a Příži). Vzniká nový fotografický styl -- piktorialismus. Vliv na kvalitu snímků skýtá nová osvětlovací technika, jež umožňuje rafinované světelné efekty. Fotografové tvoří od vlivem impresionismu a jiných nových uměleckých směrů (... žena nořící se z temnoty, nové obrazové kontrasty, neostrá žena a ostré okolí atd.). Fotografie již nezpodobňuje jen lidské těle, ale svou, nově vytvořenou bytost (Stieglitz, Clarence, White, Kopiitz, Demachy, Puyo, Drtikol).

Ve 20.letech dochází ke zlomu ve fotografické technice, se zrodem Leicy, získává fotografie novou dimenzi, nový způsob snímání. Reportéři odjíždějí do Prahy, Paříže, New Yorku. Právě tam byl založen největší světový časopis Life....

V meziválečném období se fotografové inspirují malířstvím. Avantgardní umělci odmítají tradiční výrazové formy (zvláště kubisté, dadaisté a futuristé). Roku 1919 je ve Výmaru založena škola výtvarných umění a řemesel - Bauhaus. Přestože byla této škole, kromě jiného, vyčítána snaha o senzaci, její pedagogové (mezi nimi avantgardní malíři a fotografové jako např. L.M.Nagy, W.Graff, A. Rodčenko, M.Chagall, aj.) ovlivnili výtvarné dění nejen této doby.

Roku 1924 vzniká nový směr inspirovaný Freudovou psychoanalýzou, sny, halucinacemi, delirantními stavy - surrealismus. Tvůrci surrealistických fotografií a koláží (mezi nimi např. Man Ray, Hans Belmer, Kazimierz Podsadeck, Maurice Tabaurd, Stephan Themerson, Marcel Duchamp) usilovali o proniknutí k zákonitostem podprahového psychického života a jeho projevů. Pro toto období je charakteristické vzájemná inspirace malířství a fotografie, přičemž každé jde svou cestou. Andre Kertezs, ovlivněný expresionismem, fotografuje akty v zakřivených zrcadlech.....

S rozvojem filmu dostávají fotografové nové téma: hvězdy potřebují být čím dál lépe prezentovány v časopisech. Jsou proto přizváni ti nejlepší světový fotografové, seriózní ilustrované časopisy (Berliner Illustrierte, Life) se přinášejí na svých stránkách stylizované filmové dokumenty; hvězdy v odvážných pózách obdobných jako ve filmu.

Během 2.světové války docházelo u mladých mužů k sexuální frustraci, v Německu MGN, UFA, TOBIS, v USA FOX, UNIVERSAL produkují miliony pohlednic a posílají je na frontu. Snímky Jane Russell, Jane Mansfield aj. -- svých "sexmanželek" brali s sebou vojáci do zákopů, lepili je na pancíře svých letadel nebo lodí. Mnohdy patřil poslední pohled, než naposledy zavřeli oči, právě těmto kráskám....

Největší senzaci v oblasti fotografií filmových hvězd způsobilo vydání kalendáře s akty Marilyn Monroe (roku 1949).

Akty působily nahotou a frivolní nevinností -- začíná komercionalizace této oblasti. Produkce Hollywoodu ukazuje filmové hvězdy v dramatických situacích a vyzývavých pózách, ale nahotu na plátně zobrazit nesmí. Toho využil rychle tisk a tisícům dychtivých očí odstartuje roku 1953 Hugh Hefner v Chicagu první Playboy, jež se stává nejluxusnějším světovým časopisem s prvotřídní úrovní. Hefner vsadil na snímky aktů ve spojení s ostatními produkty k prodeji. Akty nepůsobí perfekcionisticky a nejsou příliš drahé, modelky vydělávají velké částky, mnohým časopis otevřel kariéru ve filmu. Miliony mužů na světě jsou okouzleny. Společenská akceptace nahého ženského těla se západních zemích vyvíjí rozdílně. V letech 1953-68 se erotické časopisy (Playboy, Penthouse, Lui -- Francie) přibližují k hranici pornografie a někdy ji překračují. Vznikají další erotické časopisy.

Jinou cestou se vydal Francouz Daniel Filipacchi, vydavatel Paris a první populární DJ Europe 1. Fotografuje dívky bez líčidel a tělesných korektur, takové jaké jsou, aby vynikla jejich přirozená nahá krása.... Z nejvýznamnějších komerčních fotografů této oblasti jmenujme Helmuta Newtona, Davida Hamiltona (zobrazujícího nahotu měkkým objektivem), Sama Haskinse, Davida Baileyho či Jeanaloupa Sieffa.

V 60. letech se fotografie inspiruje hnutím hippies, hudbou, filmem, literaturou, výtvarným uměním a výtvarné umění (pop-art, superrealismus, konceptuální umění) často vychází z fotografie. V druhé polovině 60. let se objevují aranžované a figurální scény, ale objevují se stále více sociologická, psychologická a filozofická pojetí aktu. Jsou stále častěji zobrazováni nepříliž vzhlední lidé v jejich přirozeném prostředí. (D.Arbusová, E. Erwitt, J.F.Bauret, D.Michals)

Z rozšířením televizních zařízení v západních zemích začíná dočasný úpadek světa fotografie. Je to jedna z temných kapitol v dějinách aktu, již lze vyjádřit pod názvem "obrazy jsou sami sobě účelem". Po vysílání zpráv následuje film, skutečnost je ukazována z důrazem na excesi, po 22.hodině se přidávají eroticky laděné filmy, jejichž obliba vzrůstá a návštěvy kin se stávají zbytečnými. V 70..letech začínající videotechnika pomalu vytváří prostor pro rozšíření nejtvrdší pornografie bez omezení cenzury. Náročnější magazíny požadují vyšší kvalitu obrazu a jejich autoři hledají nové formy vyjádření např.: videosnímky "still-bild" (Barry Ryan, Attilio Concari,...), použití širokoúhlých objektivů (Jeanloup Sieff, atd.), pohybová neostrost (Robert S.Thorne), snové víceexpozice (Daune Michals), někdy až kýčovité kolorování (B.C.Clarke).

„V sedmdesátých letech nebo o něco později umožnila homosexuálním umělcům otevřeně vyjadřovat myšlenky a pocity, které by dříve musely být mnohem pečlivěji zašifrovány. Homosexuální umělci často hledali mýty, umožňující vyjádřit to, co chtěli. Největší oslavou této osvobozené sexuality je dílo fotografa Roberta Mapplethorpa. V mužských aktech své série Black-Males si pohrával s rasovými tabu. Otázka cenzury ho velice málo zajímala, protože si byl absolutně jistý svou vlastní cestou. Od začátku 80.let vzniká mnoho uměleckých děl, která jsou spojena s epidemiemí AIDS.

Hamburská fotografka Karin Székéssy okouzlila veřejnost okamžitými snímky ze svého Pollaroidu. Jeanloup Sieff -- uplatňuje prvek erotiky v reklamních snímcích, Jean Paul Goude -- používá ke svým kolážím snímky ze sexuálního divadla v New Yorku, Christian Vogt -- kromě módní aj.fotografie tvoří strohé černobílé umělecké akty "od pasu dolů", Cheyco Leidmann -- použitím blesku, barevného filmu a velmi širokoúhlých objektivů vytváří silně erotické reklamní

fotografie, Robert Mappletorpe -- fotografuje kompozičně dokonalé, fotograficky čisté a výrazově působivé ženské a především mužské akty, Oliviero Toscani -- spolupracující s oděvní firmou Benetton,mnohdy šokuje vynikajícími návrhy reklam, ve stejné oblasti pracuje Calvin Klein známý jako tvůrce reklamních kampaní vlastní firmy, Sally Mann americká fotografka zobrazuje erotické zrání svých dětí a často naráží v USA na nepochopení, z dalších špičkových fotografů jmenujme ještě Herba Rittse, Stevena Maiseta a Bruce Webera. Dlouhé série autoportrétů, založené na filmových fotografiích vytváří Cindy Sherman. Sama v nich ztvárňuje řadu rolí z imaginárních filmů.

Sex a erotika prodává výrobky, ošacení, portréty... Fotografové se snaží kromě pouhého zobrazení krásných těl zachytit něco pomíjivého, přechodného a neočekávaného....

Česká erotická fotografie

Roku 1839 (27.1.) byla v Praze poprvé v tisku (Č.Bohemia) uveřejněna zpráva o vynálezu daguerrotypie, trvalo ale ještě téměř 72 let než mohly být poprvé veřejně vystaveny české fotografické akty. Jako na většině území Západní Evropy byl prodej a prezentace fotografických aktů nepřípustný.

Soudní spory zapříčiněné zobrazením nahoty končily většinou v neprospěch fotografů (v této době totiž převládal v Čechách názor, že fotografie nedovoluje uměleckou stylizaci, tudíž nemůže být uměním). Snímky aktů (kde nejvíce vadila a zároveň vzrušovala konkrétnost zobrazení) byly považovány za obchod s nahotou. Ze strachu před cenzurou je většina aktů z 19. století anonymních. V září 1856 byl obviněn František Fridrich, že na výstavě svých snímků ze Světové výstavy v Paříži za zástěnou za poplatek vystavoval necudné fotografie a odsouzen na 48 hodin žaláře. Není známo, zda snímky byly Fridrichovy vlastní práce nebo jím pouze zakoupené.

Dvacet let po zveřejnění vynálezu daguerrotypie se vyhranilo několik směrů chápání fotografického aktu. základním směrem a pro kritiku jediným přijatelným byl směr akademický, napodobující alegorické obrazy. Daguerrotypie a fotografie, které vznikaly, a do Čech byly přiváženy především z Francie, obsahovaly převážně dosti bizardní alegorické kompozice. Centrem obchodu s těmito snímky byl obchodní dům „U města Paříže" v Celetné ulici v Praze.

Druhou oblast, kde byla fotografie aktu tolerována představovalo vytváření kompozic pro malířskou a sochařskou práci, tzv."pomůcka pro malíře a přátele umění" (pod touto slovní ochranou se skrývaly snímky někdy až mírně pikantní). Ryze pojatý umělecký akt byl v minulém století vzácný, jednalo se většinou o akademicky pojaté kompozice s výrazným estetickým záměrem převyšující význam umělecký, kabinetky s těmito snímky nejsou do konce 19. st. signovány a setkáváme se s nimi velmi vzácně. První signované snímky

zobrazující převážně sportovce -- muže (Diskobolos Václava Donáta a akt Gustava Frištenského z ateliéru Wolf z Frankfurtu nad Mohanem), pochází z roku 1905. Kolem roku 1900 se mění společenské klima a vztah k fotografii jako takové. Umělecké fotografie aktů a přijetí fotografie aktů veřejností dokazovaly, že fotografie může být uměleckou činností, a že se za umění považuje. Vznikají publikace věnované aktu (1904 vydal B. Kočí v Praze český překlad knihy aktů z roku 1899 Die Schönheit des weblichen Körpers od C.H. Stratze pod názvem Krása ženského těla v dobových publikacích byly zobrazovány ženy i muži.

První publikace o aktu českého autora J.Sekerníka Fotografický akt vyšla v Praze roku 1926 u B.Kočího. Nejstarší známé signované snímky aktů vytvořené u nás vznikly konce 90.let 19.st. Jsou díly Antonína Stiftera, Jaroslava Petráka a Karla Srpa. V dubnu 1911 na expozici Českého klubu fotografických amatérů v Lucerně byl poprvé v Čechách vystaven veřejně fotografický akt Aloise Zycha a ve stejném roce vyšel první akt (Fr. Drtikola) v časopise Fotografický obzor. Z dalších tvůrců aktů v prvním a druhém desetiletí 20.~st.~připomeňme Karla Anderle a Aloise Zycha. Zychovy práce (byly vystaveny roku 1911 na Vinohradech) byly vydány roku 1926 v obrazové publikaci, jde o první knihu věnovanou pouze českému aktu.

Další oblastí tvorby aktů byly fotografické studie usnadňující práci malířům (klasickým příkladem je Alfons Mucha, jehož fotografie jsou jedny z mála doložených historicky ověřených prvních českých snímků), či sochařům (Emanuel Kodet, Vojtěch Preissing), mnoho dalších autorů využívajících fotografický akt ke stejným účelům je neznámých. České snímky etnografického charakteru vytvořili cestovatelé E.S.Vráz a J.V.Frič.

Oblast erotické fotografie a pornografie je největší skupinou aktů šířených v minulém století, mnoho snímků bylo kolorovaných, šířily se i formou stereofotografií (jejich erotický náboj bal dán spíše nápaditostí fotografa, nikoli přitažlivostí modelu, roztomilost a naivnost nejstarších stereografií se měnila v oplzlost, hranice mezi erotickou fotografií a pornografií byla už tenkrát proměnlivá).

S rozvojem a zjednodušením fotografické techniky a cenovou přístupností se objevují tzv."fotografické (pornografické) hrátky". Snímky jsou anonymní a také odráží styl své doby. Mezi významné představitele uměleckého aktu 20. a 30. let v Českých zemích patří i Gertruda Fischerová -- Rösslerová (1894--1976) -- autorka dvou mužských aktů z roku 1922. V době svého vzniku nebyly šířeji zveřejněny. Karel Hájek (1900--1978)- fotografuje sérii aktů „Apotheosy" a Jindřich Vaněk (1888--1965) jehož album fotografií aktů bylo vydáno 15.února 1932 v Praze. (Nákladem 20 000 výtisků.) Úvodní text ke knize napsal Antonín Matějček, jeho stať se zachovala jako dokument názorů historika umění zabývajícího se i moderní výtvarnou tvorbou.

„...Pověstné \clq{}éns académiqs\crq{}, poutané tolika vztahy k uměleckému kýči, tolika vztahy k více nebo méně zastřené pornografii, nahromadily tolik předsudků proti fotografii nahého lidského těla, že nebýt ideálního úsilí nemnohých fotografů -- umělců, byl by již obor ten z fotografie jako umění vyvržen.....jest obtížno dokazovati, že fotografie má stejné právo usilovati o výraz nahého těla jako umění výtvarné.....jest to fotografie, která jest sto, nečiníc žádného násilí skutečnosti a pravdě, aby zachytila a zvěčnila prchavou krásu tělesného tvaru a pohybu... ..Fotograf pracující o nové estetice bude nucen býti bojovníkem i o novou etiku... Bude mu projíti těžkými zkouškami, než dobude vítězství plného a konečného. Že k němu pílí moderní fotografie pevným krokem, dokazuje tato publikace, která předkládá veřejnosti hrstku děl umělecky zralých a hodnotných..." *{Listy o fotografii)*

Stěžejním představitelem tvorby uměleckého aktu 20.a 30.let, fotografem,který ještě stále inspiruje umělce nejen v Čechách, ale i ve světě byl František Drtikol. Jeho první akt pochází z roku 1907--09.

"...a proto dívám se na nahotu jako na krásu samu, jako na nejmorálnější a nejsamozřejmější věc a tvrdím, že ba lidé byli přirozenější, upřímnější, krásnější, kdyby více

chodili nazí. V nahotě přestávají rozdíly společenské a zůstává prostě nahá krása člověka." V.Birgus, A.Braný: František Drtikol

Další akty (na rozdíl od prvního, kde je obnažená jen horní polovina těla dívky) zobrazují celé tělo i tvář modelky. V počátečním období tvorby aktů je ovlivněn secesí (použití secesních symbolů -- vlnící se vlasy, průsvitné látky, květiny, drapérie), symbolismem a expresionismem, v letech 1912 až 1918 vznikají s použitím technik gumotisku, vícebarevných olejotisků, bromotisku a pigmentu akty lyrické (Dívka s kyticí růží, Dívčí akt z profilu) i dramatické, kde dominuje téma tanečnice Salomé, k němuž se vrací po několik let. Řada aktů z tohoto období silně působí dynamikou póz (Drtikol již před 1. světovou válkou neměl v tomto konkurenci).

V 20.letech vytváří Drtikol v nových ateliérových dekoracích pod vlivem kubismu, konstruktivismu, funkcionalismu a expresionismu nový styl aktů, kde používá těla modelky jako "tvaru".

"Ženské tělo není už jenom oděvem duše, ale je samo tvarem a hmotou i svým vlastním naplněním bez literárního podtextu."V.Birgus, A.Braný: František Drtikol,

Dynamických póz dosahuje s pomocí napjatých lan, jichž se modelky přidržují, a která jsou na výsledných fotografiích vyretušována nebo odstraněna výřezem. Oblé tvary těl se střetávají s ostrými tvary geometrických dekorací, které zvyšují dynamičnost, světlo je používáno neobyčejně rozmanitě.(V.Birgus, A.Braný: František Drtikol) V této době Drtikol vystavuje po celém světě, získává řadu ocenění a jeho snímky jsou publikovány ve státech západní Evropy i USA.

Od roku 1928 studuje systematicky východní literaturu pod jejímž vlivem vznikají díla posledního období jeho fotografické tvorby (Víla, Lesní nymfa, Krajina, Fantasie, Letící

silueta,...). Pracuje s figurkami protáhlých tvarů vyřezaných z překližky, přírodninami (z nichž vytváří imaginativní krajiny), skleněnými deskami, zvláštními způsoby nasvícení. V roce 1935 prodává ateliér ve Vodičkově ulici v Praze, zabývá se malbou a studie východní literatury.

"... *Vím, že narazím na všelijaké předsudky, ale to mi zůstává jedno, myslím, že je lepší jít svou vlastní cestou a nerozmnožovat počet fotografů, kteří nedovedou než ubírat se vyježděnými kolejemi.*"

(František Drtikol)

"*Dívati se, znamená také býti do jisté míry slepcem, neboť jsou krajiny viditelné a neviditelné.*"

(Jindřich Štyrský)

Ve 30.letech 20.st.proniká do Čech nový umělecký směr - surrealismus (1934 založena Pražská surrealistická skupina) usilující proniknou k zákonitostem podvědomí a jeho projevů. Surrealističtí umělci si vybírali inspirace ze snů, halucinací, delirantních stavů, vnitřních vizí, v kterýchžto je erotika nedílnou součástí.

"*Zmocnila se mě obluda Kateřiny, plavala proti proudu mým spánkem, zatímco jezdila proti proudu na mém těle, hrdě vzpřímena jako v sedle, představoval jsem si nedostižnou poslici mých přání...*" *(J Štyrský)*

Mimo obrazy, kresby a poezii to byly především koláže a asambláže, kde bylo použito nahého těla, a mnohdy jen jeho částí.

"*Kladu ti na tvá horká miniaturní ňadérka, která na tobě nejvíce miluji, list, abych tě přikryl svou láskou a zatížil tě jako náhrobní kámen...*"

(J Štyrský)

Se surrealistickým hnutím v Čechách i ve světě se pojí jméno Jindřicha Štyrského (1899--1942) -- malíře, tvůrce knih, módního návrháře, spisovatele, literárního historika, šiřitele pornografie, básníka -- z Černé u Kynšperka. V rodině učitele spolu s Jindřichem vyrůstala jeho nevlastní sestra Marie Křivohlávková (umírá ve 21.~letech). Svůj vztah k ní vyjadřuje Štyrský souborem montáží z roku 1933 Emílie ke mě přichází ve snu.

"*... časem nacházel jsem tam všechno, co jsem miloval. Střepy šálků, vlásenky,střeviček Barbory, žárovky, stíny, krabice od sardinek, celou svou korespondenci a použité prezervativy. V tomto světě se zrodilo mnoho podivných živočichů....díval jsem se z uspokojením na hnilobný stav svých snů.....byl jsem si však jist, že vše co na světě miluji tam existuje.*"

(J Štyrský)

Od roku 1920 studuje na Akademii výtvarného umění v Praze, studia nedokončí a cestuje do Polynésie, kam utíká před pražským konzervativním akademickým prostředím. Na Korčule potkává Marii Čermínovou (surrealistickou malířku Toyen), eho pozdější družku. Roku 1925 odjíždějí oba do Paříže. V tzv. "Pařížském období" svého života se začíná zajímat o fotografii.

"*Nezajímá ho fotografie věcí, nezajímá ho její specifická problematika, zajímá ho je škodolibá radost přistihnout věc při její vzpouře, a dosvědčit její nepatřičné počínání.*"

(J Štyrský)

Své fotografie později kompletuje do souborů (Žabí muž, Muž s klapkami na očích...).

"je pravda, že Jindra také dodával zájemcům fotografické snímky blízké vyslovené pornografii, ale budiž konstatováno, že jejich kmenovými odběrateli, byli především strážci společenské mravnosti.. „"" Revue fotografie,

(J Štyrský)

Své snímky nikdy laboratorně sám nezpracovával, z velké většiny pochází z roku 1934, byly vystaveny roku

1936, část fotografií byla publikována v knize Na jehlách těchto dní. Umírá roku 1942.

Fotografie je pro Štyrského zcela neopomenutelnou součástí jeho celého díla, každá prezentace jeho práce bez ukázek z oblasti fotografie bude neúplná. V syntetickém pohledu na jeho osobnost jsme stále velkými dlužníky."

(Aleš Kuneš)

Fragmenty ženského těla (často prsů a ženského klína) do svých surrealistických koláží vkládá Karel Teige (1900--1951), který si (kromě jiného) pořizoval řadu výpisků a poznámek týkající se erotiky a erotického umění. V Teigeho kolážích (jak říká "způsobech jak dělat poesii") se často objevuje motiv ňadra (Ernst Fuchs ve svých Dějinách erotického umění nazval ňadro "Vnadidlo ďáblovo"), které se objevuje v hlavě ženy, zjevuje se ze země. jinde je hlavní postavou v imaginárním interiéru divadla nebo se stává křídlem labutě. V Teigeho kolážích ze 30.let je ženské ňadro ztělesněním poetického erotismu.

"... Eva tam jde, nevidouc mě, klidně, s rozhodným výrazem člověka, který je odhodlán ke všemu, a ukazuje starožitníkovy své prsy. - Míšeň? Míšeň? šeptal antikvář, obraceje v rukou prsy ze všech

stran, jako otáčíme vázou, jejíž značku hledáme."

(K.Teige)

Ve 40.letech patří k nejcharakterističtějším motivům Teigových koláží téma krajina a ženské tělo s jasným erotickým základem: ženský pohlavní orgán v krajině, krajina je tělem s vagínou, části ženského těla vyrůstající z přírody. Autor kolážím, které vznikaly převážně 1935--51, přisuzuje básnické hodnoty.

Dalším tvůrcem asambláží as použitím lidského (ženského) těla je v části své tvorby František Vobecký (1902--1991). Vznik prvních asambláží se datuje kolem roku 1935. Používá výstřižky z časopisů, později i své vlastní fotografie. Téměř všechny práce tohoto druhu jsou vyjádřením autorova vztahu k ženám, snových vizí a erotické touhy.

Od 40.let tvoří v oblasti fotografie uměleckého aktu Josef Ehm (1909--1989) vynikající práce navazující na tvorbu E.Steichena a Man Raye. Soubor fotografií ze 30.až 40.~et je srovnatelný s nejhodnotnějšími pracemi podobného zaměření ve světě.

Z dalších autorů aktů tohoto období jmenujme alespoň Václava Chocholu (1923), Karla Ludwiga (1919-- 977), Josefa Proška (1923, (1992) a Václava Jírů (1910--1980), který roku 1949 vydává knihu Zrcadlo života s akty z přírody a interiérů s použitím denního světla. Akt je v tomto období tématem Zdeňka Virta, Ladislava Postupy, Františka Janiše, Viléma Boháče, Miloše Vojíře.

V 50.letech je jakákoli prezentace nahého lidského těla (pod vlivem komunistické ideologie) tabu. Erotika se evyskytuje na veřejnosti, ani jako pojem v encyklopediích a naučných slovnících. Přesto v těchto letech vznikají první "uvolnění" v oblasti tvorby aktů na krátkou dobu zaznamenávají 60.léta, v nichž tvoří Viera Váchová-Šmoková (1940), stylizovaný akt, též dětský začleněný do bytového interiéru. Antonín Nový (1944) vystavující svůj cyklus Mucha -- Girls i v zahraničí. Ján Šmok (1921) využívající různé způsoby osvětlení k ztvárnění

realistických aktů i nefigurativních kompozic (píše teoretickou publikaci s vlastními fotografiemi "Akt vo fotografii" 1968).

Počátkem 60.let začíná zkoumat zákonitosti ojetí ženského těla Miloslav Stibor (1927), zdůrazňuje strohost, geometrii plochy, linií, kontrastu. V pozdějších pracích inspirovaných antickými dějinami využívá pohybové neostrosti, montáže negativu atd. Michal Tůma (1947) člen skupin Profil a Setkání fotografující studie ve stylu high-key. Milan Borovička (1925) pracuje s detailem v tmavém tónu. Josef Hník (1946) fotografuje štíhlé dívky chlapeckého typu. V oblasti mužského aktu je významným autorem Clifford Seidling (1933), poukazuje na estetický a erotický význam mužského těla v dějových i monumentálně a výtvarně řešených kompozicích. Na Slovensku Miro Gregor (1931) a Pavel Hudec Ahasver (1941), ovlivněn Tarasem Kuščynským tvoří v přírodě, později pracuje v ateliéru s dvojicemi lidí, z nichž je jeden oblečen nahý. U modelu uplatňující výrazná gesta rukou Olga Bleyová (1930) vytváří montáže, koláže, snímky barevně tónované i s použitím Sabatierova efektu. Zuzana Mináčová (1931) používající ve fotografii tvrdé tonality, montáže, koláže a malířských zásahů do snímků.

Od poloviny 60.let zaznamenáváme rozvoj aranžované inscenované fotografie, která se inspirovala v módní reklamní fotografii, piktorialismu, uměním romantismu a secese, symbolismu a expresionismu, tvorba je spjata s užitím širokoúhlých objektivů. Z řady autorů, kteří v této době začínali je jedním z nejpopulárnějších Jan Saudek (1935) tvořící inscenované snímky ve sklepním ateliéru.

Akt spojený s portrétem a výraznou psychologií je stěžejní částí tvorby Tarase Kuščynského (1932--1983) člena skupiny Setkání. K této skupině (vznik 1975) řadíme kromě jiných Rostislava Košťála (1943) a jeho akty inscenované v plenéru a Františka Maršálka (1939) představitele fotografického slohu navazujícího na imaginativní umění a film (Zvětšenina Antonioni 1966).

Použití divadelních principů ve fotografii přechází v 70.letech v "novodobý" manýrismus. V důsledku politické situace v tehdejším Československu je veřejná prezentace fotografického aktu velmi problematická. Umělci (nejen fotografové) se sdružují do skupin (Epos, Setkání atd.), kde je možnost konfrontace snímků i realizace výstav. Ovšem nahota je neustále problémovým prvkem fotografie (na výstavách probíhají "ideologické kontroly", výstavy rušeny pro "nevhodný" obsah snímků, apod.)

Na počátku 80.letech vnáší do inscenované fotografie aktu a užité fotografie oživení, nadsázku a inteligentní humor skupina slovenských absolventů FAMU tzv. "Slovenská nová vlna". Fotografie nesou znaky postmodernismu, navazují na "živé obrazy" dada, surrealismu, vyniká humor, hravost, snaha šokovat. Hlavními představiteli jsou Tono Stano (1960), jim vytvořené situace získávají použitím nahého těla nadčasový smysl, a je zde přítomen silný erotický náboj, autor provokuje mystifikuje, komplikuje jednoduché a zjednodušuje složité. Vasil Stanko (1962) je fotografie vycházející z předem koncipované představy jsou introvertní a vyjadřují psychické stavy a tužby, pracuje i s mužským aktem. Rudo Prekop (1959) ve své tvorbě využívá tradiční přístupy a dodatečné zásahy do fotografií, považuje fotografii pouze za jednu z možností sebevyjádření.

V roce 1986 (6.7.--28.9.) proběhla v Kroměříži (ve spolupráci s Moravskou galerií v Brně) rozsáhlá výstava Tělo v československé fotografii 1900--1986 (kurátorem byl A.Dufek) práce více než stovky autorů byly rozděleny do sedmi tématických okruhů, kromě výše uvedených jmen obsažených v této kapitole jmenujme několik dalších Pavel Jasanský, Ján Rečo, Tomáš Ruller, Miro Švolík, Petr Zhoř, Pavel Baňka, Miroslav Bílek, Vladimír Birgus, Martin Vybíral, Magda Vybíralová, Aleš Kuneš, Vladimír Židlický.

"...Originální práce světového významu u nás vznikaly zejména v souvislosti z uměleckou avantgardou a s progresivními kulturními trendy... Ve srovnání s naší poezií jsou ve fotografii erotické

aspekty tělesnosti zcela sublimovány, panuje zde až nepřirozený chlad.. Většinou je tělo zobrazováno s pokorou, něhou, lyrickým obdivem."

(Katalog výstavy Tělo v československé fotografii)

Pavel Mára ((1951) používá nahé tělo na realizaci tzv."prostorových fotografií" (série Figury -- fotografie na plátně 1986-88 a Corpus -- barevné fotografie 1989), expresivitou ve výrazu směřuje k monumentalitě soudobých billboardů.

Rozhovory

Michaela Brachtlová

(11. 5. 1970 v Praze. Studium: Střední grafická škola Praha, obor užitá fotografie, FAMU Praha.)

Na počátku všeho byla kniha...?

"Ano kniha, Georges Bataille -- Příběh oka, mě inspirovala k tomu, abych se vůbec začala zajímat o fotografování živého těla. Do té chvíle jsem fotila převážně zátiší. Vzít si nějakého člověka a aranžovat s ním fotku pro mě do té doby bylo utrpení. V knize jsem našla fotografické ilustrace, které se mi nelíbily, tak jsem si řekla, že zkusím udělat lepší. Tenkrát v roce 1993 jsem hledala nějaký text na ilustraci pro školní cvičení. Hledala jsem spojovací prvek, který pro mne vyjádřil sexualitu a erotiku a přišla jsem na to, že by to mohla být kůže."

Teď je rok 1996, vidím nové věci z tohoto tématu, fotografií musí být strašná spousta...

"Jenomže já těch fotek udělám strašně málo tak 7 -- 10 za rok."

Takže jsou vlastně prožitý...

"Určitě ty první byly, tyhle jsou prožitý, ale úplně jinak. Nikdy nenafotím kvantum filmů, každý záběr si rozmyslím a namaluju, dá se říct -- takový malý rituál. Samotný akt fotografování ani zvětšování mě zas až tak nebaví, baví mě si fotky prohlížet a pak si teprve užívat, co jsem vytvořila. "

Lidi, které fotíš ví dopředu, jak bude výsledná fotografie vypadat?

"Ne, to vím vzdáleně jen já."

Jak si vybíráš modely?

"Vždycky je to někdo, ke komu mám intenzivní cit. Kompozice tvořím výhradně na mužských tělech a na sobě."

Myslíš si, že tvoje fotografie jsou erotické?

"Určitě jsem je začala s tímto záměrem dělat a přála jsem si, aby byly erotické, a snad i provokativní(doufám, že se mi to podařilo."

Nemáš v plánu pracovat i z ženským tělem?

"Ženské tělo mě zatím neoslovuje, zkrátka nechce na mne eroticky působit, i kdyby na mě působilo, tak ho mám zatím spojené se záběry, které jsou uhlazené -- ladné křivky a tak, nedovedu si představit, že bych manipulovala s nějakou ženskou. K tomu, abych fotila sama sebe mě inspirovala C. SHARMEN."

Kdo ještě z představitelů světové fotografie je ti blízký?

"MAPPLETHORPE. Pak ještě I. PENN, pro fotografický výraz, čistotu, dokonalost všeho, od techniky po kompozici. Jsou to jednoduché fotky a sedí."

Ovlivňuje tě hudba?

Ne. Spíš film, gesto nebo slovo. Hudba mě při tvorbě spíš ruší."

Tvůj názor na erotické časopisy?

"Odsuzuji tuhle prezentaci žen a mám pocit, že od 60. let se tam nic nezměnilo(to mi vadí skoro nejvíc. Mění se módní časopisy... Po fotografické stránce vidím erotické časopisy totálně nepřínosné -- fotky v protisvětle a měkké předsádky, to je hrůza."

"... Vždyť erotika není nevázanost, volný trh, stále stejná nabídka. Je to především tajemství, fantazie, komunikace prostřednictvím symbolické mluvy -- tedy ty nejvlastnější projevy lidského ducha...."

M.Brachtlová 1995

Veronika Bromová

(12.8.1966 v Praze Studium: Střední odborná škola výtvarná, Praha. Vysoká škola umělecko-průmyslová, Praha. Titul Mgr.oboru grafika.)

Ovlivňuje tě nějakým způsobem tvorba tvých rodičů?

"Určitě, ale snažím se k tomu přistupovat jinak. Koláže mých rodičů jsou syntézou milionu postaviček a dějů na sobě nezávislých i závislých, prostě skrumáže množství věcí. Mě zajímá použít koláž k jednoduchému vyjádření myšlenky."

V současné době tvé největší, a dá se říct, tvé stěžejní práce souvisí úzce s počítačem. Kdy jsi ho poprvé použila k zásahu do fotografie?

" Roku 1995 na výstavě Hranice fotografie (Pražský dům fotografie), tam jsem poprvé použila počítač na fotografii mojí sestry ke koláži podkladu a "implantaci" vnitřku břicha, od té doby používám počítač ve většině zásahů do svých fotografií.

Kromě počítačově zpracovaných fotografií tvoříš ještě jinými směry?

"Pracuji s videem. A průběžně fotím spoustu věcí na barevné materiály, s kterými nemám v plánu už nic dál počítačově upravovat. Často takové trošku syrové fotky."

Fotila jsi někdy sebe sama?

"Ano roku 1989--90, v takových trošku erotických pózách a speciálních úborech. Jsou to jedny z mých prvních fotografií, vznikly u mě doma v pokojíčku a jako jediné na černobílý materiál. Dalším objektem byla moje máma a sestra, pak přibyla Rozárka -- moje neteř. Tu fotím od malička, vlastně od té doby, kdy ještě byla v břichu."

Od roku 1991 jsi měla spoustu výstav v Praze i v zahraničí (zajímala by mne tvá poslední výstava Róza extáze (v galerii Velryba), která alespoň soudě podle zápisů v návštěvní knize vyvolala bouřlivé reakce... Z recenze jsem se dozvěděla, že jde o "rodinné" snímky nadšeného dítěte oři hudbě. Co si myslíš, že některé lidi tak vyvedla z rovnováhy?

"Abych pravdu řekla, trošku mě to překvapilo, protože pro mne fotografování Rozárky v zajetí hudby Dead Can Dance byla nádherná událost. Fotila jsem před tím mou sestru nahou, Rozárka to uviděla a přirozeně vysvlíkla taky, protože se chtěla účastnit akce. Začala reagovat na hudbu z magnetofonu a dostala se do krásné taneční extáze, ze záběrů vznikla sekvence, kterou jsem vystavila s množstvím jiných fotografií a byla jsem šokována, jak na tohle reagují lidi -- abych pravdu řekla, proč se o mě zmiňují jako o úchylákovi a pedofilovi."

Asi jim je přirozenost a nahoty nezvyklá. Agrese vznikla proto, že jsi si dovolila připomenout lidem jejich vlastní živočišnost, které se bojí...

"Právě tohle si myslím. Všude kolem záplavy časopisů, které jsou plné ´rozcapených kundiček´, a když pak člověk použije přirozenou nahotu nahotu malýho dítěte, lidi se rozzuří. Spousta umělců používá nahotu a erotiku na hranici pornografie. Ve výstavní síni to lidi daleko hůř stráví než v pornografických časopisech."

Věci, které jsi vytvořila do německých lázní Baden Baden, patří asi rozměrově k největším, a podle mně nejlepším „implantacím". Připomínají mi vzdáleně surrealistické koláže....

"Ano. Asi proto, že pro mne to poslední zajímavé v českém výtvarném umění byla tvorba surrealistů J.Štyrského a Toyen. Asi mě to trochu ovlivňuje, ale nějak o tom nepřemýšlím. Tyhle práce vznikly pro výstavu do lázní, kam se lidi jezdí léčit. Jednu

při návštěvě lékárny jsem uviděla na stěně svítící nohu s křečovými žílami, žíly svítily v místech, kde byly nemocné. Od toho se to celé odvinulo. Od malička mne zajímaly lékařské knihy a fascinoval mně v našem Domácím lékaři rozkládací panáček, kterého můžeš rozebírat, dívat se hlouběji a hlouběji, až dojdeš na kostru. Při mých fotoimplantacích nejde vůbec o morbiditu. Jde mi o to, že lidi jsou živý, a chci aby ve stejný moment viděli, co se odehrává uvnitř, v těle, a zároveň se mohli pozorovat zvenčí."

Myslíš si, že tvoje fotografie jsou erotické?

"Určitě tam erotická atmosféra je, ale není to plánovité, že bych si řekla, budu dělat erotickou fotku, spíš cítím, že je přímo fotím, a když je pak vidím v nějakém zpětném vztahu ke mně poznávám na nich sama sebe a uvědomím si spoustu souvislostí mezi mnou, partnerem, ostatníma lidma. Fotografování erotické atmosféry je pro mě brána skrz kterou se můžu dostat k lidem, k podstatě věcí, vztahů..."

V. Bromová: „Autoportrét 1995“

Miloslav Stibor

(11.7.1927 v Olomouci. Studium: Absolvent katedry filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, doktorát z dějin umění tamtéž, pedagog ITF Slezské univerzity v Opavě.)

Inspirují Vás krásky z antických dějin a bájí. Kde získáváte modelky, aby vyhovovaly Vašim záměrům?

"Většinou jsou to naše známé, spoustu mi jich přivedla moje žena. Nejsem typ, který by fotil akty "aby manželka nevěděla". Fotografuji vždy až se lépe známe, protože je pro mne důležitá vzájemná důvěra."

A parametry? Máte nějaký ideál?

"Nesmí být moc vysoká (taková čáraná polámání, ono se to potom na fotografii tak jeví), z toho důvodu jsou lepší menší s dlouhými vlasy, protože při pohybu se jim vlasy rozkošatí a prospěje to dynamice. A co jsem vždy požadoval -- aby se uměly trošku ladně hýbat. Modelky nelíčím, myslím, že v pohybu, při tvrdém světle a hrubozrnných materiálech je to zbytečné."

Vaše první snímky aktů zdůrazňují strohost a geometrii plochy, linii tonálního kontrastu...

"Asi od roku 1968 mi Praktisix umožnil přiblížit se k modelce co nejblíž a oživit snímky strukturou kůže."

Vaší tvorby je mi nejbližší cyklus On a ona.

"Cyklus se jmenuje Teneritás, což znamená v latině něžnost, jemnost. Chtěl jsem, aby i vztah dvou lidí (těl) byl něžný a jemný."

Jmény ženských postav charakterizujete rozdíly mezi jednotlivými cykly...

"Ano, u Hedoné to není jen takové radostné křepčení, ale hlubší radost ze života, Bakché a její divokost je pro mně rozevlátý pohyb. Fríné - proslulá athénská hetéra, která stála modelem Praxitelovi, byla obžalována z bezbožství, její obhájce ji před soudem rozepjal a soudcové, bývší uchváceni její krásou jí prominuli trest... (To teda musela být ženská, ta Fríné). Snažil jsem se ji zobrazit různými způsoby, jako ¨ženu tisíce tváří¨."

Říkáte, že jste neměl potřebu, aby Vaše fotografie byly výrazně erotické, ale erotika je v nich naprosto přirozeně.

"Je to pravda. Jsem raději, že vyznívají přirozeně eroticky, než kdyby byly vyabstrahované a bez živočišnosti, snažil jsem se vždy dávat živočišnost do určitých mezí a dát fotografii výtvarný řád. Mám rád jemnost a náznaky."

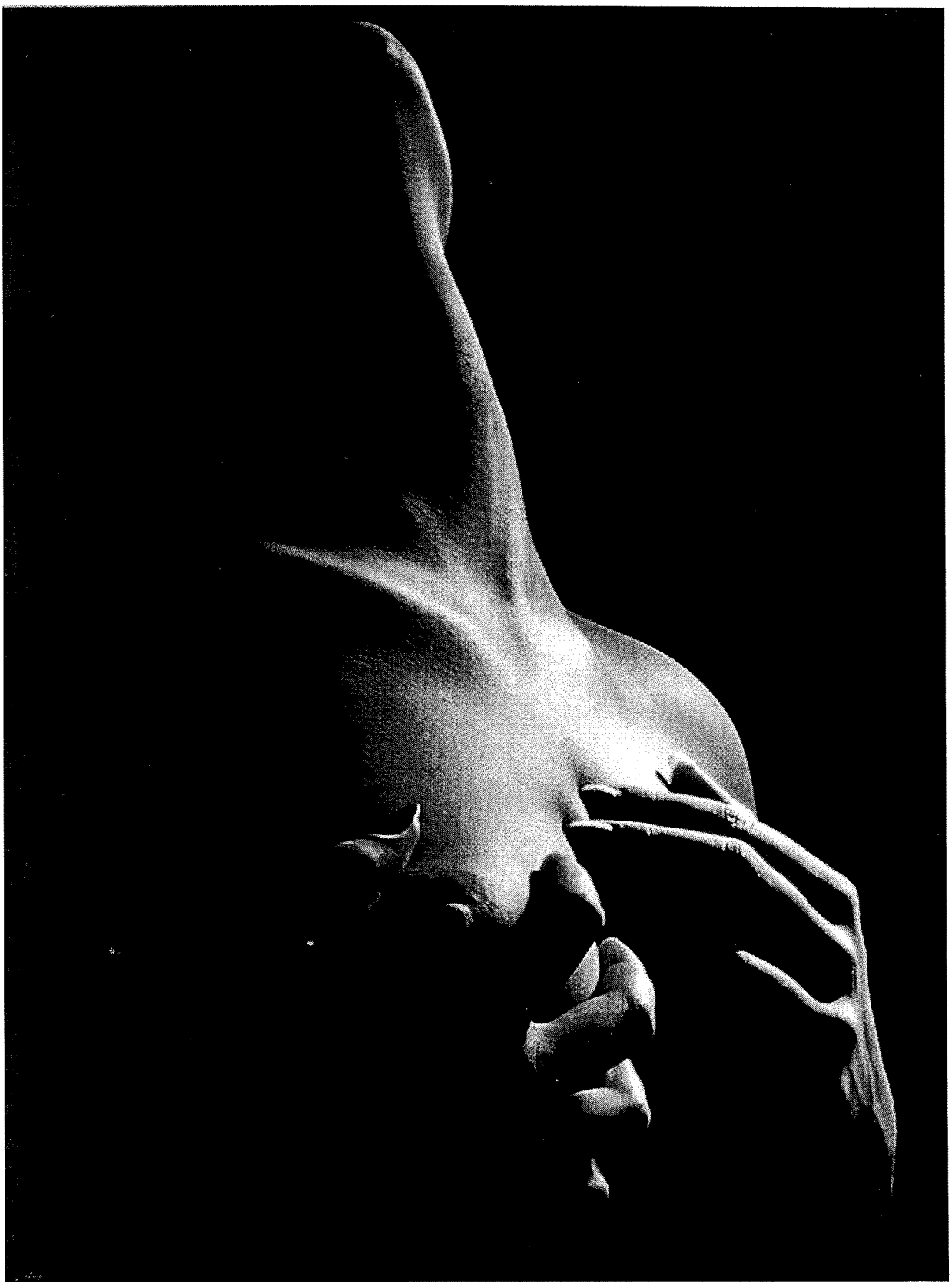

M.Stibor: z cyklu „15 fotografií pro Henri Millera", 1968 - 1969

M.Stibor: „Teneritás", 1989

Rostislav Košťál

(3.6.1943 v Brně. Studium: Stavební fakulta VUT v Brně, zakládající člen skupin EPOS a SETKÁNÍ.)

Vaše současná tvorba.

"Pohlednice, kalendáře a občas si fotím něco pro radost. Průběžně tvořím, ale zpracuji film a nanejvýš kontakty (fotografie zvětšuju až mě někdo požádá jestli bych mohl vystavit své fotografie, tak těsně před tím. Fotografuji už méně, co se týče spotřeby filmů, než v minulých letech, mám pocit, že čím je člověk starší, nahrazuje kvantitu kvalitou."

Myslíte si, že lze definovat pojem ¨erotická fotografie¨?

"Tak to si někdo vymyslel, je to asi módní název, já tomu říkám nahý baby."

Nahé tělo fotíte od...

"... té doby, kdy jsem si koupil fotoaparát, 70. léta... to byl děs, fotky nikdo neuveřejnil, výstavy se za den, za dva zavíraly nebo byly mládeži do 15-ti let nepřístupné. A vždycky to někoho popudilo, protože ¨socialistický člověk nebyl nikdy nahý¨, na konci výstavy přišel ideologický dozor z městského výboru strany a říká: ¨Ty fotky co jsme jako vyloučily, neprodal by to ten pán třeba?¨. Teď je situace, co se nahoty týče jiná, lze vystavit leccos."

Co vás na fotografické cestě ovlivnilo?

"Já bych fotografický vzor vůbec nebral, spíš hudbu. Mám od mládí utkvělou představu, že udělám od B.Martinů Otvírání studánek s fotkama... Dneska už to asi

neudělám, protože mi připadá, že je to moc sladkej motiv... Ale třeba k stáru, že jo... " Z ruky do ruky si podáváme klíč od domova...", až tam budu ten zpívající barytonovej poutník, tak třeba zjihnu a budu se na to dívat jinak."

Sdružujete se z jinými fotografy?

"Svý fotky nejraději konfrontuju s Frantou Víznerem, sklářem u piva nebo s kamarády architekty nebo s Laďou Plchem filozofem. Řeči o papírech, objektivech a filmech nejsou pro mě podstatné."

Vaše fotografie jsou předem promyšlené?

"Důležitý je prostředí, promyšlený mám vždycky, kam pojedu fotit a na místě rád reaguju na současný stav světla, povětrnostních podmínek..."

Takže improvizace?

"Ano, rozhodně nemám žádnej nákres, jak by výsledná fotka měla vypadat a i když mám nápad, je to jen počáteční bod tvoření. Nechávám rozvinout děj podle podmínek a inspirace přichází v okamžiku samotného fotografování. To mě fascinuje a baví."

Portrét M.Košťála

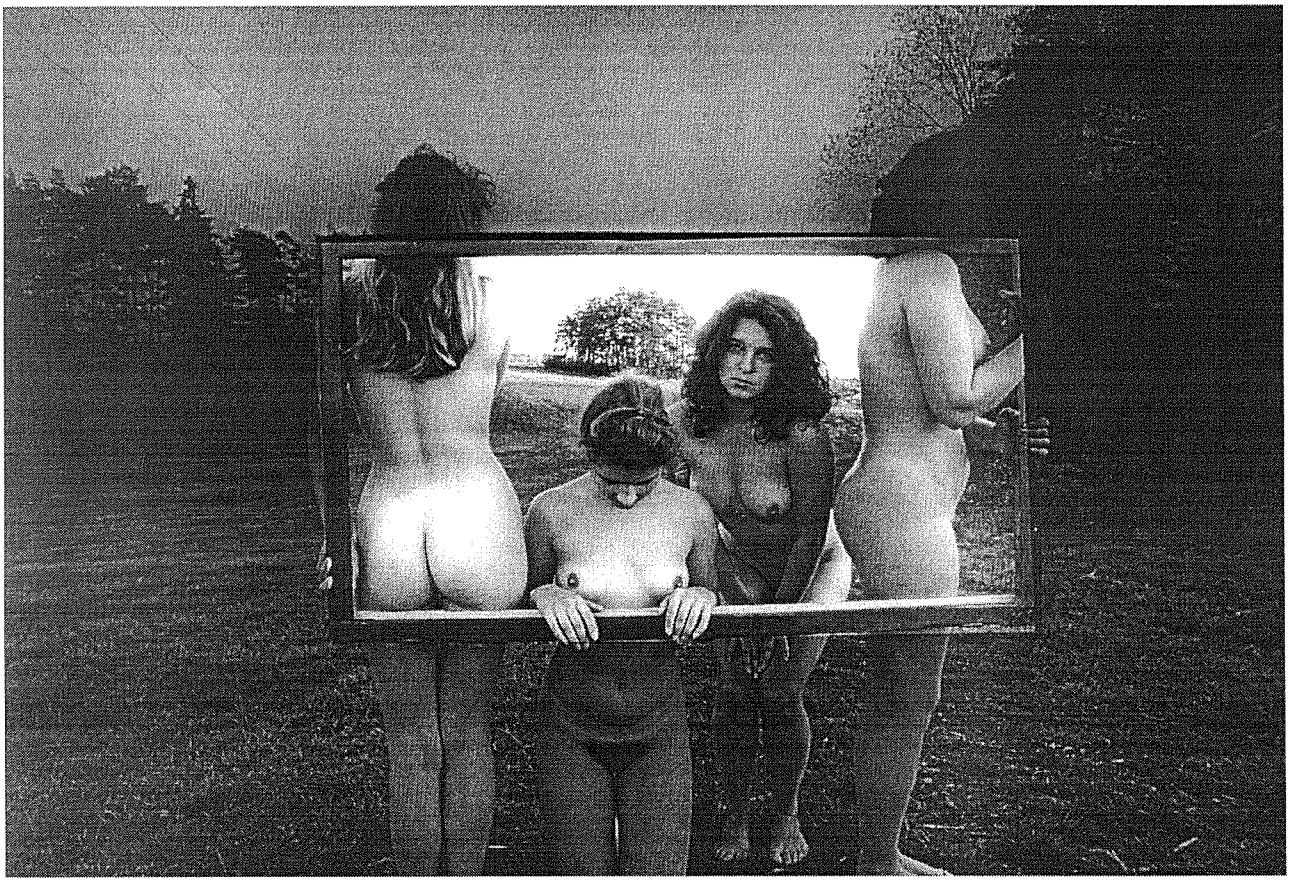

M.Košťál, 1989

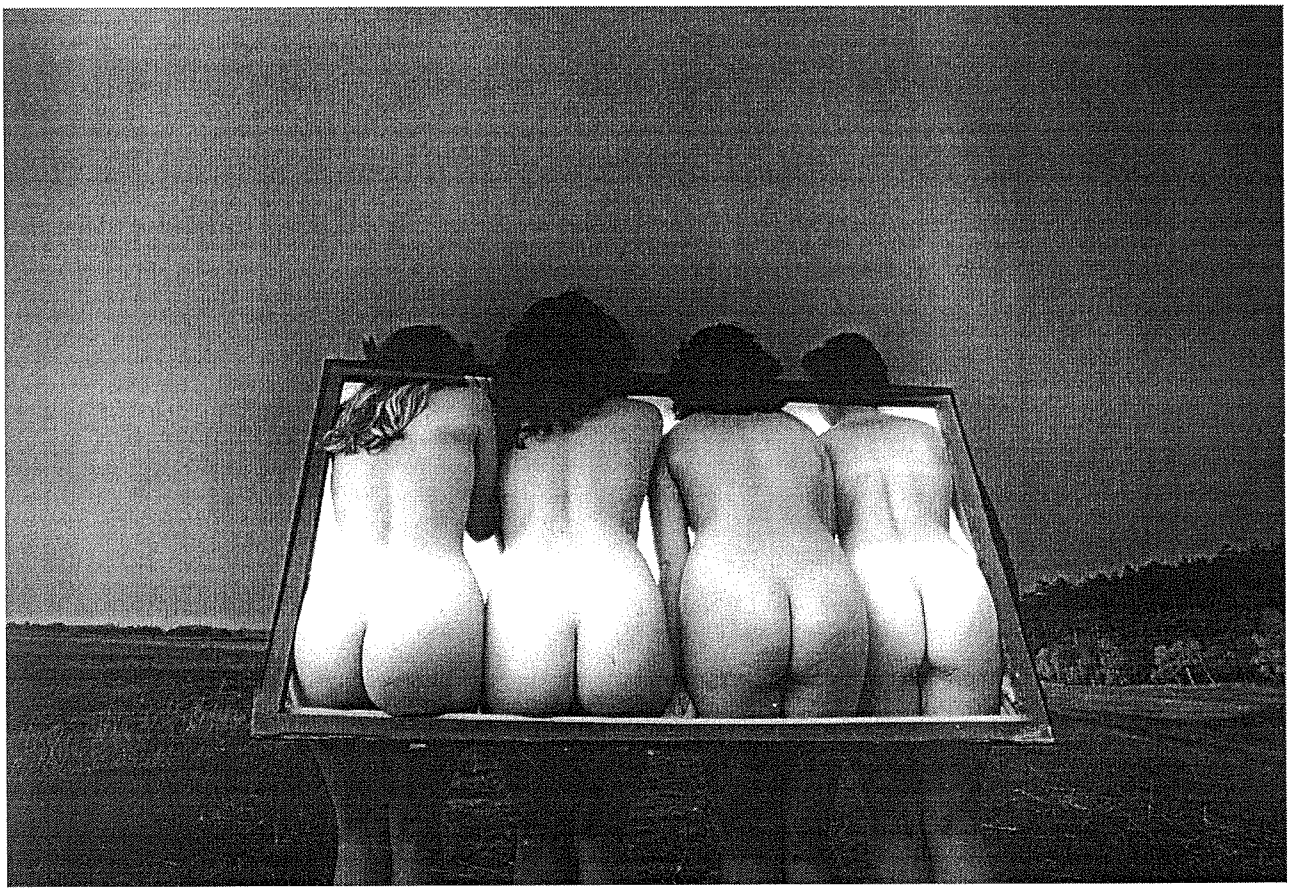

M.Košťál, 1989

Kateřina Scheuflerová

(27. 6. 1954 v Praze. Studium: SUPŠ v Praze.)

Pracujete z nahým tělem od...

"Nejstarší fotografie jsou z roku 1985, kdy jsem do snímků začala zasahovat rydlem, kresbou. Roku 86 jsem začínala hledat modely."

Na začátku vaší tvorby byl detail...

"V období 1986 -- 89 ze začátku mé tvorby z lidskými těly mě detail velmi zajímal. Tvořila jsem tzv. ¨tělové krajiny¨, kde detaily těla se stávají materiálem k vytvoření kopců, pouště, prérie, moře ... U fotografování mě baví příprava a samotný akt focení. Malovala jsem lidem barvama přímo na tělo. Pořídila jsem dokumentární cyklus tetování těl a uveřejňovala něco, jako malované fotografické anekdoty. Později vznikla série snímků "Parfráze na náměty z českých dějin" a "Variace na věčná témata", své výstavy jsem nazvala "Žerty z akty". Mám ráda barvy, a taky si ráda hraju."

Tvorba s počítačem...

"Začala jsem před 11-ti lety a moc mě bavilo počítačově zpracovávat fotografie. V současné době je to už pro mě uzavřená kapitola, s počítačem už dělá kdekdo."

Černobílá fotografie...

" Převažuje od roku 1993 a budu ¨černobíle¨ tvořit dál. Teď mám malou pauzu, musím si promyslet pár věcí a nabrat dech."

Slyšela jsem i o práci s videem...?

"Ano, to byl takový mezivstup v počítačovém období. Na projektech jsem se zúčastnila jako model, scénárista a autor objektů. Vytvořili jsme s manželem video Kosmogónia, na hudbu Pendreckého v režii Jiřího Vaniše cyklus Taneček, natočený na 35-ti mm film, kde jsem si zahrála hlavní roli. Z jednotlivých snímků pak byl vytvořen sled počítačových fotografií."

Ovlivnil vás Mapplethorpe, a ještě někdo?

"Ano, František Skála junior a obrazy italské renesance (Da Vinci, Michelangelo). Taky hodně koukám na televizní filmový klub. Vytvářeli jsme s manželem parafráze na akty L. Krimse, Drtikola, Kuščinského... Byla to hrozná legrace a moc jsme se pobavili. Tyhle "díla" vznikly ještě za komunistů, vystavené byly v Chebu v říjnu 1989."

Vaše specialita je fotografie mužského aktu. Líčíte?

"Nelíčím je, jsem u chlapů pro přírodní vzhled."

Vaše práce pro časopisy...

"Po revoluci a uvolnění v oblasti erotiky jsem začala spolupracovat se znovu vznikajícími erotickými časopisy. Nabídky na stálou spolupráci ale nepřijímám, protože je pro mne důležitá tvůrčí svoboda a nezávislost."

Myslíte, že vytváříte erotické fotografie?

"Myslím, že erotický náboj tam prostě má být. Erotika je v mých fotkách určitě přítomná."

Dá se erotická fotka specifikovat?

"Myslí, že hranice je u každého člověk úplně jiná. Cením si fotografů, kteří jsou vedle svého modelu také nazí. Při vnímání jejich fotografií člověk vycítí, že tam nebyla

hradba a odpadly podivné zábrany oděvu..... Být hýbatelem i objektem... Zvlášť dobře to jde, když fotografka pracuje s mužským aktem... Vzrušení, které při fotografování vznikne, může být skvělým katalyzátorem nápadů, které najednou začnou tryskat samy, za aktivní myšlenkové účasti modelu. Mám ráda tento druh fotografického happeningu, mám ráda, když se fotografování vžije....Dospěla jsem k názoru, že fotografie aktů jsou něco jako zhmotnělým erotickým snem, který do jisté míry kompromituje tvůrce před druhými i před sebou samým. Proto jde o oblast tvorby citlivou a obtížnou."

(Mezinárodní sympózium Měsíc fotografie, Bratislava, Fotografování aktů, jako proces sublimace, říjen 1995)

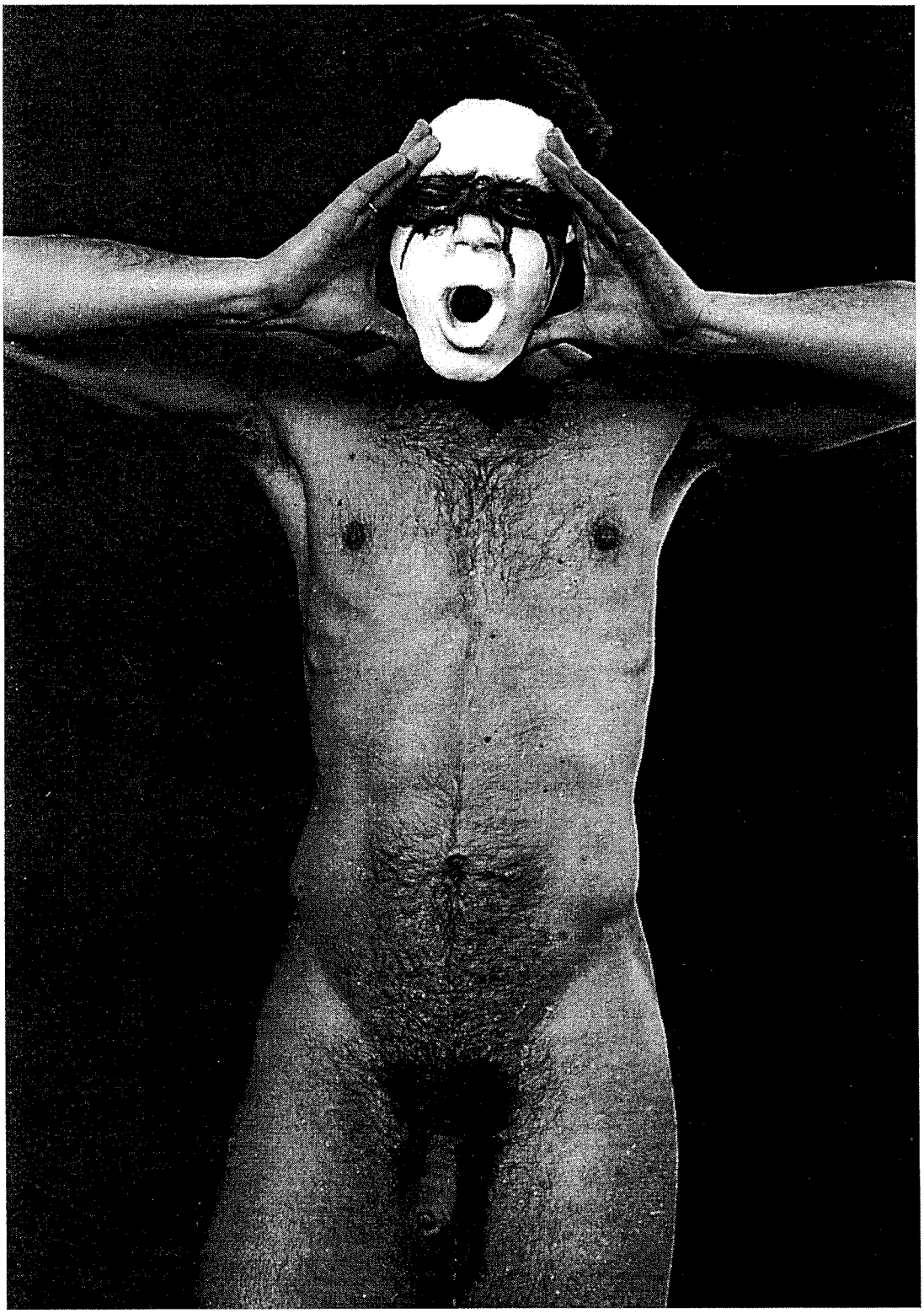

K.Scheuflerová,1990 - 1991

Tono Stano

(24. 3. 1960 Zlaté Moravce, okres Nitra. Studium: SUPŠ Bratislava, FAMU Praha.)

Vaše současná tvorba, kromě zakázkové práce?

"V současné době začínám pracovat na fotografiích, které bych měl vystavit v roce 2000. Nějakou dobu tvořím a potom (většinou za několik let) dám dohromady sadu fotek, které vystavím. Mám zkušenost, že fotkám sluší, když jsou trochu uležené. Proto jsem rád, když na rok na dva je můžu nechat v klidu. Potřebuji patřičný odstup, pak se mi na ně líp dívá a jsem schopen rozeznat jemné nuance kvality."

Vaše práce s nahým tělem se datuje od počátku vaší tvorby?

" Nahé lidské tělo mě zajímalo od malička. První akty jsem vytvořil na střední škole roku 1976."

A vliv některého ze světových fotografů?

"Nechci se dělat zajímavějším než jsem, ale v tomhle jsem trošku bezradný. Na střední škole jsme neměli dějiny fotografie, pouze dějiny výtvarného umění. To co jsem původně chtěl studovat bylo také výtvarné umění. Už od základní školy jsem kreslil a maloval. Na Na fotografii jsem se ocitnul náhodou zavinila to vlastně, jako u mnoha důležitých rozhodnutí v mém životě, žena, která byla v té době vedoucí oboru. Milota Havránková. Byla nejmladší a šla z ní taková chuť něco někomu dát. Dva roky mi na FAMU trvalo než jsem se fotograficky "nastartoval" a od té doby jsem tvořil, co jsem chtěl a nepotřeboval jsem vliv nikoho z fotografů. Největší vliv na mě mělo a má výtvarné umění. Ne konkrétní osoba, ale pocit sounáležitosti s někým, kdo něco vytváří, něco co je nejisté, co vám vzniká přímo pod rukama, chuť zrealizovat nějaký svůj sen nebo nápad. Nejsem z těch, kteří tvrdí, že vytváří něco pro lidi, pracuju z

nutkavé potřeby a zvědavosti, jaký bude výsledek. Ovlivňuje mě celková situace dění kolem. Že bych si od někoho kupoval monografie... nikdo takový není. Ovlivňují mě situace, které se stanou na ulici, třeba chování lidí k sobě navzájem (nemyslím zlé nebo dobré). Včera v antikvariátě jsem si prohlížel knihu s reprodukcemi obrazů starých mistrů, měl jsem dobrý pocit z toho, že vývoj v umění (i ve fotografii) neexistuje. Dříve jsem tento názor zpochybňoval, nikdy mi totiž nezapadal do mého způsobu myšlení (pokrok, avantgarda...). V současné době zjišťuju, že obsah, který s sebou nese nějaké velké dílo, je neměnný, jen se určitým způsobem mění forma sdělení. Všechna hnutí a styly v umění vznikaly proto, aby ¨věc¨ získala na aktuálnosti, aby se o ni lidé začali nějakým způsobem zajímat."

Vaše modelky pro fotografování aktů jsou tanečnice?

"Jen výjimečně. Mám rád, když lidé s kterými spolupracuji se umí hýbat, ale se školenými je jeden problém: pokud to není osobnost, která by byla schopna tanec použít volněji a civilněji, tak všude používá pouze techniku (většinou klasickou baletní). To je potom lepší mít jako model člověka, který je nepopsaný, protože lidi "poznamenaní" klasickým tancem nejsou schopni přirozeného projevu, který je pro způsob mé práce s modelem důležitý."

Myslíte si, že vaše fotografie jsou erotické?

"Snímky nevytvářím za nějakým účelem (aby byly smutné, veselé, erotické...). Myslím si že je důležité, aby po ¨odfiltrování¨ ženské krásy na fotografii něco zůstalo. Je dost důležité najít v tomto správný balanc a já si uvědomuji, že pracuju s něčím křehkým.Snažím se pracovat na základě citů, do \clq{}kotle\crq{}, u kterého stojím, přidávám různé ingredience, pocitově míchám. Ale jsem příliš v ¨kuchyni¨, kde to všechno vzniká, abych mohl zhodnotit míru erotiky mých fotografií. Zřejmě ale nejsou jenom erotické..."

Myslíte, že se erotická fotografie dá definovat?

"Asi ne. Nemám žádnou škatulku (žena v takové určité erotické formě nabízející se jako zboží je to, co řeší Playboy. Ve výsledné obrazu je to chutně naservírovaná kráska pro muže, žádná z nich taky nic moc neřeším, jsou romantické. Chlapa dívajícího se na Playboy většinou napadne, že by s ní chtěl spát, souložit (nezabývá se tím, že neumí anglicky a asi by se s ní nedomluvil. Šel by rovnou na věc. Pochybuji, že při prohlížení Playboje přemýšlí o tom jak jednu z krásek bude půl roku oblbovat a teprve pak možná..."

Váš názor na pornografii?

"Každý z nás pokud je normální prožívá nějaké své porno, ale vadí mi, když se s tím příliš otravuje na veřejnosti... Pornokresbičky a miniatury existovaly od nepaměti, porno má přirozeně místo i v této společnosti. Každý se na to se zájmem podívá, jako na přejetýho člověka na kolejích. U porna dochází k započetí něčeho a smrtí něco končí, tyhle dvě věci mimořádně lidi zajímají." Myslím si, že určitá erotická atmosféra ve společnosti, protože lidi si daleko víc uvědomují skutečnost, že pokud v sobě nezabijí působení, kterým se dá říct erotické, budou se jim daleko lehčeji prosazovat vlastní myšlenky."

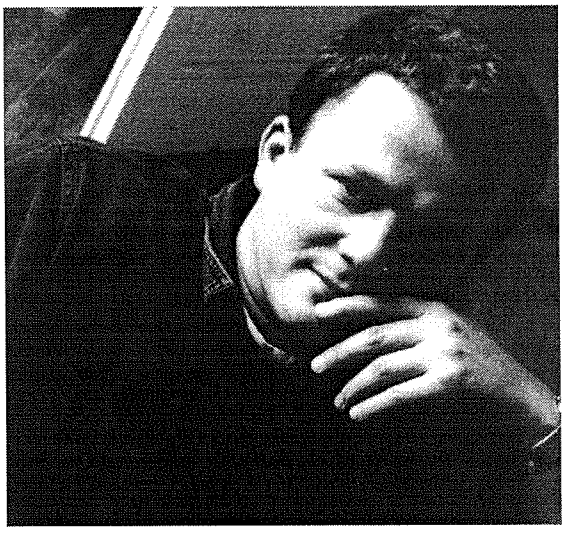

Portrét T.Stana

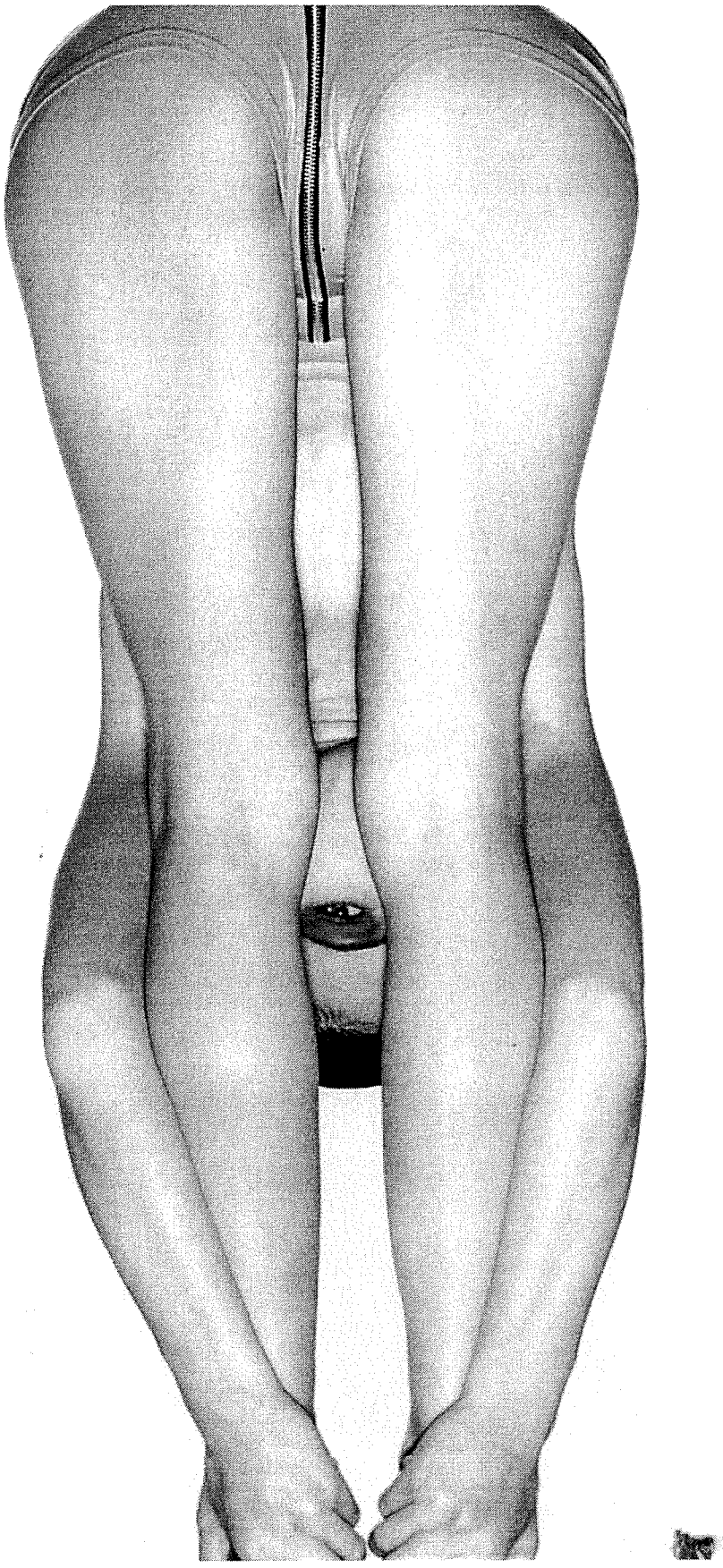

T.Stano: „Oko“,1995

Roman Sejkot

(30. 10. 1963 Strakonice. Studium: Gymnázium ve Strakonicích, Matematicko-fyzikální fakulta UK v Praze, fakulta žurnalistiky UK, FAMU.)

"Moje fotografie často připomínají nějaké bytosti. Z lidí se stávají bytosti z různých částí těl jedné nebo dvou modelek. Jednou se objevilo v recenzi na mé fotografie, že vytvářím ¨zoomorfní bytosti¨ Tentokrát, zcela náhodou, mi kritik pomohl a já přemýšlím, že jedna z nově vznikajících bytostí v mé hlavě se bude jmenovat ¨Zoomorf¨ a druhá ¨Bythost¨ (možná, že i název mé příští výstavy, kterou chystám na říjen bude ¨Bythosti¨). Slovo je základní stavební jednotkou pro řeč a myšlenky (i pro některé mé fotografie). Závisí pak na divákovi, jestli se dokáže bavit množstvím možností, odvíjejícím se od jedné fotografie s jedním názvem. Někdy mají lidé (diváci) větší množství fantasie než já, což mě těší (a deptá současně)."

Fotografické nápady si vždycky kreslíte?

"Ano, tady mám Deníček nápadníček. Někdy vznikají nejdřív přesně namalované předlohy, jindy názvy."

Někteří kritici píší, že děláte fotomontáže.

"Ne, já se fotomontážím vyhýbám, žádná z mých prací není fotomontáž."

Vaše první akty?

"Tak ty jsem fotil do školy na Lidovou konzervatoř roku. Postupem času přicházím na to, že v povědomí žije jakási představa o ideální kráse, ale když byste si vzala člověka jednoho po druhém, zjistila byste, že jsou to bizardní bytosti."

A co se týče erotiky ve vašich fotkách?

"Jest tam přítomna, samozřejmě, a to i v případě, že není přítomna žádná erotická část lidského těla. Jenom použitím rukou můžete vytvořit fotografii, která bude velmi erotická. A jestliže erotickou část těla použiju není to samoúčelné."

Inspirace během života?

" S. Haskins, M. Stibor, J. Saudek, M. Švolík a jeho hraní si s lidským tělem."

PS.: "... občas mi někdo vytýká, že si může vzít kus černýho papíru a místo fotky vystřihnou siluetu, ale ten člověk, co to řekne nikdy není tvůrce. A kritikové podle mě člověka na jeho dráze nikam neposunou. Chodím rád mezi lidi, kteří dělají jiný kumšt než fotografii, často divadlo a tanec, inspirují mě a mám pocit, že si máme vzájemně co dát. Tito lidé, myslím si, jsou schopni vás posunou dál a výš."

Roman Sejkot, 1996

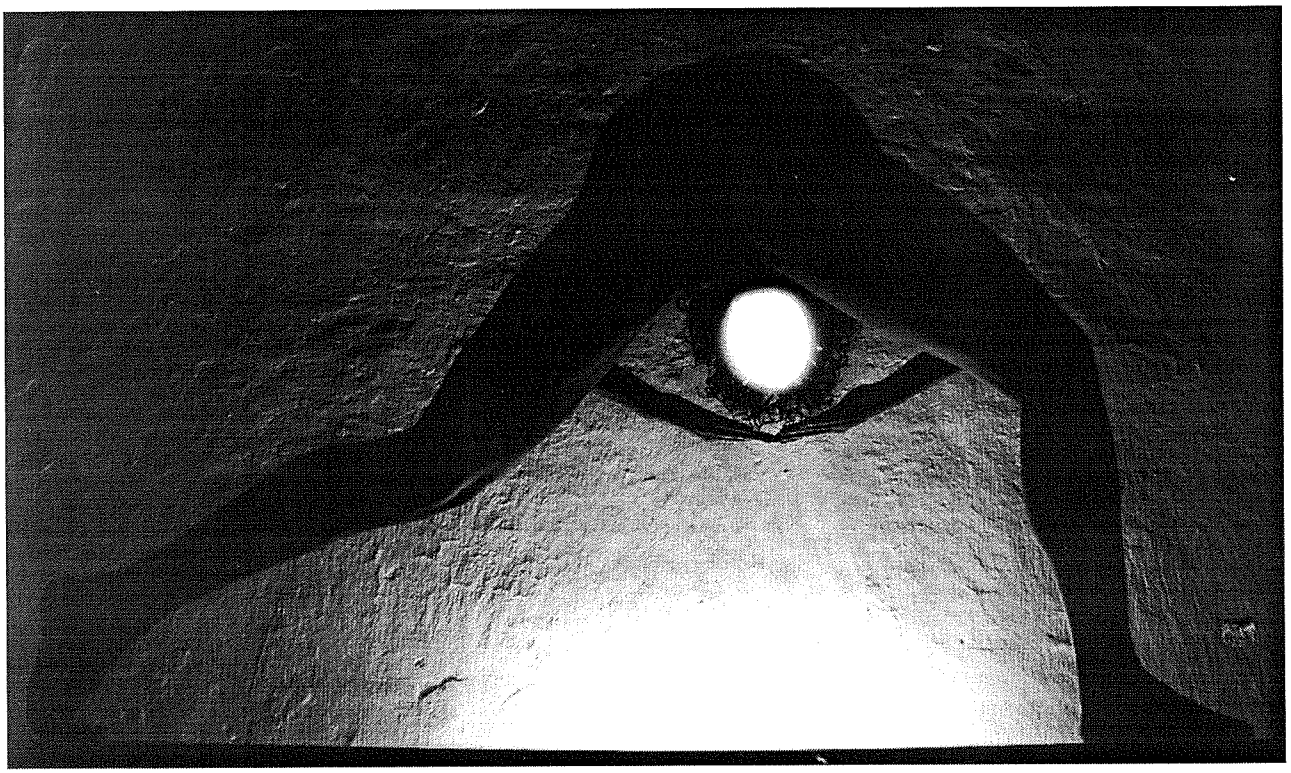

R.Sejkot: „WEY“, 1993

Jan Saudek

(1935 v Praze studium: grafická škola - obor reprodukční fotografie)

Poněvadž umělec neopětoval můj zájem se osobně setkat, k rozhovoru zatím nedošlo....

Musela jsem proto použít jako podklad rozhovory z časopisů

„.....Mojí inspirací byla, je a bude dáma, ženština, dívka - zkrátka ženská. Fotit jsem začal v jednadvaceti letech, kdy jsem poznal velmi vzácnou dívku. Sice mě pak opustila, ale právě ona mi darovala první fotoaparát....“

„....Abyste něco dokázali, musíte zatraceně tvrdě pracovat. Věřte mi, nejlehčí věc na světě je dosáhnout úspěchu. Stačí jen pro to něco dělat.....“

„.....Myslím si, že české kořeny, ke kterým se hrdě hlásím, mi pomáhají. Cizinci mi říkají, že to co dělám je výsostně české - chcete-li slovanské...“

„....Svoji stěnu mohu implantovat všude. Mám pět ateliérů a ve všech je stěna vyrobená profesionálním kašérem....“

„....Jdu v kruhu. Moje práce, tedy i život, pořád totéž, pořád stejná písnička....“

„....Computer jsem si sice koupil, ale jenom proto, že to šlo odepsat z daní. Ani s ním neumím dělat...“

„....Fotím víc a víc a je to horší a horší. Jsem trošku třtina, ve větru se klátící. Cokoli mi řeknou, tomu věřím....“

„....V ulici, kde jsem si koupil ateliér bydlel jakýsi fotograf, který řekl, že jestli tady bude bydlet ten prasák Saudek, že se odstěhuje. A já toho pána vůbec neznám!...“

„....Když přestanete projevovat tu upatlanou, uslintanou touhu, ženská reaguje úplně jinak. Ženským vděčím za všechno co mám, případně za to co nemám. I za svojí existenci. ....“

„....Když se na klozetu očišťují, natahuji si kalhoty, a v té chvíli přesně vím, co je to poesie...“

Pavel Mára

(1951 v Praze. Studia: FAMU Praha - kamera, FAMU Praha - fotografie)

Na čem v současné době pracuješ?

„Pracuju v dvouletých cyklech. Teď jsem v průběhu jednoho cyklu, to znamená, že i když manuálně nic nepřipravuju, rodí se to v myšlenkách. „

Myslíš, že je ve tvých fotografiích obsažena erotika?

„I když fotografuju akty, považuju spíš svoje práce za portrét člověka, než za akt. Byl mi vyčítán nedostatek erotiky v mých fotografiích, ale mně o erotiku nejde."

Jak bys definoval erotickou fotografii? Myslíš že to lze?

„Když to vnímám eroticky....."

Tvůj názor na pornografii ....

„Já ji nemusím konzumovat, taky nekonzumuju (i když se někdy podívám na pornografický časopis), ale zřejmě je to oblast, kterou lidi potřebujou....."

Své tělo a sebe nefotografuješ?

„Ne."

Kdy jsi fotografoval první akty?

„Na střední škole roku 1968. To byly věci, který doteď fungují v mé volné práci. Byly ti ilustrace - detaily těla a byla to zároveň součást souboru fotek na přijímačky na FAMU. Nazvětšované detaily z filmového pásu a nazvětšované tak, aby o těle vypovídala struktura zrna. To mě na tom zajímalo."

Fotograf, který tě ovlivnil...

„Neovlivnil mě žádný fotograf, ale je mi blízké současné výtvarné umění a jestli mě někdo ovlivnil, pak současní malíři a sochaři."

A hudba?

„Mám rád rock - je to spojené s mým mládím, kdy jsme se přátelili s Mišíkem, s Kalandrou a dalšíma lidma, tam je moje těžiště, to mám hodně rád."

Takže těžiště v blues....

„Nóó - blues mám hodně rád!"

Multimediální projekty, kde bylo použito tělo...

„Akty byly částečně použity v projektu "Sen o počítači".... Taková kolážovitá vize..."

Jak si vybíráš modely? Máš stálé modely nebo máš představu a hledáš pro ni model, nebo je to všechno úplně jinak?

„Pro mě je důležité pracovat s lidma, které znám, většinou jsou to přátelé, případně děti přátel. Pro mě je důležitější aby to byly osobnosti, které se nějakým způsobem projevují, než nějaký neutrální model. Dlouho si vybírám, než mě někdo zaujme."

Jak vznikaly Mechanické corpusy?

„Šlo tam o jistou abstrakci, stylizaci, o odstranění všech identifikačních znaků."

„Šlo o to, aby se na první pohled nepoznalo, jestli je to muž nebo žena. Šlo mi o splynutí dvou osob, o přelývání pohybů... Proto stylizace červeným světlem, které to celé posouvá a odděluje od reality."

Erotika v reklamě

V Západní Evropě, Jižní Americe, Austrálii a dalších vyspělých zemích (kromě USA) souvisí úzce reklama s erotikou. V České republice s rozvojem soukromého podnikání jsou na realizaci reklam poskytovány nemalé částky. Od roku 1989 se úroveň reklam rychle zvedá. Po vzoru Západní Evropy jsme zaplavováni množstvím informací, barev. Reklamní týmy, zabývající se propagací zboží usilovně pracují: Vznášíme se "ve svěžích a zdravých rytmech". Nezapomínáme se nechat pojistit. Jsme přesvědčeni, že zubní kartáček Spokar je pro nás ten pravý. Rosteme s našimi výrobky (a naše výrobky s námi). Ptají se nás, jak nám chutná Rama. Hrajeme s Meritem. Býváme všude tam, kde je krásně měkoučko a Nosíme v kufru bombu -- Toshibu, jenže česká reklama přesto všechno nedokáže být přirozeně sexy. Co se erotiky týče většinou vyznívá křečovitě, těžkopádně a reklamy na bilboardech až na několik světlých vyjímek ještě nikoho nepobavily, ani nešokovaly.

Útržky názorů tvůrců reklam z různých zemí světa "...je třeba lidí s velkou představivostí, aby dokázali to, co dobrá reklama potřebuje..", "...chcete-li zaujmout něčím dospívající mládež musíte promluvit k jejich srdcím, ne k jejich mozkům...", "...není nic co by lidi (když pomineme některé intelektuály) zajímalo víc, než jejich vlastní tělo...", "... důležitým prvkem reklamy je spontánnost, není-li něco přirozené, pak to postrádá duši...".

(Použity citace autorů filmových a televizních reklam z televizního pořadu Sex v dějinách reklamy 14.8.1996, ČT2, 22.30 hod.)

Z výše uvedeného vyplývá, že v naší zemi, která se v těchto oblastech erotiky a vztahů k vlastnímu tělu půl století nevyvíjela, není ještě zcela normální a přirozené to, co by mělo přirozeným a normálním být. Všechno má svůj čas a doufejme, že za několik let s erotikou (nedílnou složkou reklamy) budeme dál (a výš). A většina lidí si nebude představovat pod pojmem "erotika v reklamě" nahou dívku držící v rukou elektrický spotřebič nebo masný výrobek. Máme dostatečný smysl pro humor a recesi nebo se jenom bojíme (Pořád. Ještě. Stále.), aby "z toho něco nebylo". Nevěřím, že by česká mentalita byla tak neerotická a temperament tak malý, že nepovažuje prvek skryté erotiky, která hrozí výbuchem nebo přímo erotický výbuch \`a la Calvin Klein za důležitý. Zeptala jsem se několika fotografů na jejich názor.

"... Reklama je (dá se říct) postavená z velké části na erotice, dobře udělaná reklama, třeba ze skrytou erotikou je důležitá pro nejen muže, protože u ženy, po jejím zhlédnutí, vzniká pocit, že může fungovat jako erotický objekt..."

(Tono Stano)

"... U nás je reklama, co se týče užití erotiky těžkopádná a dost hrozná, nevidím důvod, proč by mě při koupi pily Stihl mělo ovlivnit, že vidím spolu s pilou také polonahou babu ? Koho to má oslovit a jak... Nebo dcery ředitelů a náměstků s plavečkama zařezanýma do zadku a bez, stojící spolu s televizory u řeky... proč ?!"

(Rostislav Košťál)

"... Erotika v reklamě, proč ne, ale dobře vymyšlená, musí tam být vtip, viděla jsem krásné reklamy v cizině, i když mírně šokující, tak moc dobré. U nás jsem nic podobného neviděla. Myslíte, že uvidím?..."

(Kateřina Scheuflerová)

"... Když je vkusně udělaná... rozhodně upoutá... Nesmí to bejt vulgární a nesmí to urážet ženy. Může být erotická, ale musí tam být noblesa. Dělám plakáty pro výrobce elektroniky a taky tam dáváme nahatou ženskou."

(Z.Platl)

"...Proti erotice v reklamě nejsem, třeba ten kluk s mobilním telefonem mě docela baví, je to ulítlý a připadá mí ten telefon fakt jako náhražka pohlavního údu. Ono tak fakt často s mobilním telefonem u chlapů funguje... Nasmála bych se, kdyby fotograf a výtvarník plakátu uvažovali stejně, ale plakát měl asi mít erotický náboj, bohužel. ...Líbí se mi Kelvin Klein a jeho reklamy na džíny, s malejma holčičkama a zaříznutejma kalhotkama... připadne mi to mnohem míň nevkusný než reklama na Velkopopovickýho kozla, stupidní pojednání: českej průměrnej chlap se spoceným podpažděm a typicky "kozatá" ženská v prádýlku za 250 Kč z Kotvy leží v nějakých příšerných příšerných peřinkách. Myslím, že by se to dělat zajimavěj. Ona ho mohla líbat na břicho a mohlo to mít nějaký dobový zabarvení a atmosféru, verze z plakátu mi připadá buranská, taková stupa prostě, četla jsem ale, že u lidí to mělo úspěch... Proč ne "stádo" chodí na pivo a hlavně -- u reklam tohoto typu - nemusí myslet a hledat skryté významy."

(Veronika Bromová)

Bilboard, Brno 1996

„Jak nemusím pornografii, tak erotiku mám rád. Erotika mě zajímá, je to něco, co patří k životu, ale reklama (je to paradoxní) mě nezajímá, nebo lépe řečeno - nesleduji jí. Když se někde procházím, nebo jedu v autě, reklama je to poslední, na co bych se podíval. Takže mě ani nezajímá jestli je tam nějaká erotika. Od reklamy snažím izolovat, přímo jí nesnáším. Do reklamy se zapojuji jako¨dělník obrazu¨, realizuji nápad někoho a jsem rád, že do toho nemusím zapojovat sebe a mohu se realizovat někde jinde. Takže erotika v reklamě mě v podstatě nezajímá."

(Pavel Mára)

„Mám pocit, že to co by u nás někdo nazval erotikou v reklamě vůbec není erotické. Naše reklama je taková... No... že si z erotikou zahrává, myslím že to nemá žádný efekt. Posun od roku 1990? Myslím, že ne. Alespoň ne takový, který bych nějak výrazně zaznamenal."

(Petr Čech - překladatel)

Erotické časopisy a pornografie

"... pornografie -- literární nebo výtvarný brak necudného obsahu nevkusně zobrazující pohlavní život"

(Slovník cizích slov)

Slovo pornografie se skládá ze dvou původně řeckých slov (porne -- děvka a graphen -- psát). Ve starověkém Řecku znamenalo popis života, zvyků a činností prostitutek. Řekové v souladu s morálkou své doby neviděli v pohlavním styku nic špatného, naopak -- zjevení boží. Popis pohlavního styku byl zákonitou složkou básnického a výtvarného umění.

S rozšířením křesťanského dogmatu "že pohlavní styk je omluvitelný pouze v manželství" dochází ke zkreslování morálních hodnot. V současném významu pornografie znamená popis sexuálního aktu (slovem nebo obrazem). Argument, že neviní lidé přicházejí teprve pornografií na provinilé myšlenky, předpokládá, že existuje něco jako sexuální vina. Tyto myšlenky většinou propagují lidé, kteří věří v "dědičný hřích".

Reakcemi na obrazové znázornění úchylného sexuálního jednání, a jestli lze tímto způsobem svést normálního zdravého člověka k úchylným sexuálním praktikám, byla a je předmětem zkoumáni psychologů. Podle současných poznatků lze uvést, že kromě citlivosti na erotickou stimulaci slovem a obrazem (u každého člověka výrazně jiné) vyplývající ze síly libida, sexuálního života rodičů, třídní morálky, výchovy, sexuální praxe, věku atd., je nejdůležitějším objevem sexuologů, že pornografická díla mohou stimulovat pouze sklony, které byly u experimentované osoby zjištěny před testováním. Většina zapřísáhlých odpůrců pornografie je postižena tzv. "Kalibánovým syndromem" (pojm.sex.Borneman podle otroka Kalibána z Shakespearovy bouře, který byl tak ošklivý, že se celý život bál, aby neuviděl svůj obličej v zrcadle), kterýžto se

nejvýrazněji projevuje u sadomasochistické pornografie. (Odpůrci se tolik neobávají, že by se mohli stát "normální" lidé vlivem úchylné" pornografie úchylnými, ale toho, že pornografie působí stimulačním vlivem na ně samotné, a tím si uvědomují svou úchylku, což ohrožuje jejich sebeúctu. Tento poznatek může být vyvrácen pouze tím, že bude jimi přenesen na jiné, "úchylné " lidi, čímž se stanou jejich "zachránci".)

Na druhé straně nám toto vše nesmí bránit v poznatku, který rádi zakrývají "liberální" stoupenci sexuální "svobody": že pornografie stojí k pohlavnímu styku ve stejném poměru jako divák k fotbalu... Pornografický průmysl nevzbuzuje žádné potřeby a také je nezavádí nesprávným směrem. Pornografie je opakem vynucené mravnosti, člověk, který zdravý a netrpí psychickou poruchou nebo sex.úchylkou (mající mnohdy kořeny již v dětství) nepotřebuje "pronásledovat" pornografii, ať už z nedostatečné chuti k pohlavnímu styku nebo z nedostatku zájmu o jeho "normální" provádění.

"... Pornografie je tedy reakční, pokud představuje útěk před realitou a zodpovědností, má však i trojnásobnou revoluční potenci: publikace tabuizovaného, zveřejňování soukromého a neodvolatelnost jednou zveřejněného."

(Encyklopedie sexuality)

V České republice po listopadové revoluci 1989 nastalo v souvislosti s politickými změnami uvolnění i v oblasti erotiky. Vznikají (téměř po padesáti letech) první české erotické i pornografické časopisy (Leo, Extáze, Fantastic, Inspirace, ..) jejichž první výtisky se vyznačují poloamatérskými těžkopádnými snímky, které již v dnešní době (za pouhých sedm let vývoje časopisů) budí spíše úsměv, než sexuální choutky. Podobnou situaci zaznamenaly i pornografické videosnímky. Vznikají pobočky

Playboje a Penthousu... Ostatní zahraniční pornočasopisy a filmy jsou do češtiny (pro velký zájem) překládány.

Hovořila jsem se dvěma fotografy pracujícími pro Penthouse:

Lze definovat erotickou fotografii?

"Hranice mezi erotickou fotografií, aktem a pornografií jsou pohyblivý. Já to přesně určit neumím."

Kdo se vám líbí ze současných fotografů?

"Fotografové co fotí pro Penthaus a Playboy (to je tak moje parketa) Miller a Pasternak(tam jsou momenty, líbí se mi jejich styl. Tak si představuju dobrou erotickou fotku, ženskou to neuráží a vypadá to noblesně. A pak samozřejmě Helmut Newton..."

Typ žen, který vás přitahuje?

"Nó, v soukromí... takový hubený a příjemný, a na fotografování mám rád -- no, může bejt hubená i tlustá, ale musí být rajcovní, to se do těch fotek prostě musí dostat, potom je mi jedno, s kým dělám."

Myslíte, že časopisy Playboy a Penthouse zaznamenaly určitý posun od 60. let?

"Určitě, je tvrdší a je tam víc inzerátů a reklam. Co se týče našeho Penthousu, mám výhrady k tisku, barvy vůbec neodpovídají skutečnosti, a celkový technický zpracování stojí za..."

Čeho se týká vaše volná tvorba?

"Aktů, dělám černobílý fotky a koloruju si je. A když si potřebuju odpočnout od ženskejch, fotím zátiší Pomeranč, Citrón, Sklenička a tak. Ženský, to se nedá fotit pořád."

Jak se vám fotilo s Bárou Štěpánovou?

"Bezva, je poznat, že je herečka a k tomu je dost těžký ji udržet oblečenou, ona se strašně ráda svlíká. Nejdříve šlo o to nafotit dva civilní záběry k rozhovoru do Penthousu, a takhle to dopadlo. Bára prostě umí."

Z.Platl, fotografický ateliér -- Kubelíkova, 14.9.1996.

Jak dlouho fotografujete pro Penthouse?

" Celkově 26 let, z toho 20 let v Americe."

Mohl byste srovnat úroveň českého a amerického Penthousu?

"To je jak kdybyste srovnávala Škodovku s Roll's-Roycem. V USA mají daleko víc peněz a na úrovni časopisu je to poznat."

Jak lze definovat pojem erotická fotografie?

"Erotická fotografie je každá, na kterou se chlap podívá a, s odpuštěním, se mu postaví."

Myslíte, že může být erotické i umělecká fotografie?

"Umělecká fotka je taková, že tam může být nahá ženská, ale obrázek je tak geniální, že každej chlap se v prvé řadě zastaví (a nepostaví se mu) a obdivuje najednou něco, co ten autor vždycky udělá zvláštním způsobem jenom jednou. Třeba takovej umělec jako Helmut Newton nechce ukazovat fotky takový, aby se ženský u toho masturbovaly a chlapi si je honili, ale jde mu o to, aby je jeho fotka "chytla". V umělecké erotické fotografii je kumšt udělat tu fotku tak, aby každej chlap nebo

ženská, když ji uvidí řekly; Ježišmarja, to je nádherný obrázek, a pak teprve; tu holku bych přeříz nebo toho chlapa bych..."

Co potřebuje fotograf, který pracuje pro Penthouse, aby jeho fotografie měly úroveň?

"V Playboji a Penthousu je to všecko tak nádherně zabalený, aby obrázky nevypadaly tak sprostě.Fotograf musí být perfektní řemeslník a musí mít perfektní holky, že už to pak nevypadá tak sprostě."

Myslíte si, že Leo má lepší modelky než český Penthouse...

"Tady je největší paradox, že nejpornografičtější časopis u nás mnohdy publikuje lepší holky než Penthouse v české části, tam se někdy objevují fotky s holkama na úrovni absolutní hrůzy. Leo je zásobeno téměř výhradně fotografiemi ze zahraničí. Od svýho prvního čísla se Leo hrozně \clq{}zvedlo\crq{}. Myslím, že vydavatel ví, pro koho časopis dělá. Šéfa Lea považuju za člověka, kterej tomu rozumí a nabízí lidem přesně to, co čekají (čili ta průměrná vrstva, která si Leo kupuje)."

Co podnikáte v současné době?

"Hledám talenty pro Penthouse."

Jerry Pasternak, Kavárna Ganis, Praha, 14.9.1996.

Závěr

Všeobecné mínění a myšlení (nejen) českých lidí je a bude stále více ovlivňováno konzumem. Naštěstí v každé společnosti existují svobodní lidé hledající a tvořící na základě svých vnitřních zkušeností a absolutního prožívání, kteří cítí, že jen nejzašší extrémy umožňují nejzašší prožití, kteří se budou neustále snažit narušovat existující pravidla morálky a kteří si uvědomují, že právě erotika je jednou z mála oblastí kam lze uniknout před krutostí spotřební společnosti.

Ó Eróte, bože vítězný, ó lásko všudypřítomná,
jež zaléváš ohnivou dívčí tvář
šálivým klidem jak měsíční svit!
Ty na moři vládneš, i v hlubinách hor,
ty bohům a lidem i němému tvorstvu,
ty všemu, co zpívá, a všemu, co pláče,
ty všemu, co dýchá svůj vléváš dech.
A koho jsi zajal, ten šílí.

(Sófokles - Antigona)

Seznam použité literatury

Knihy

E.BORNEMAN: Encyklopedie sexuality, Verlag Ullstein GmBH, Berlin, SRN, 1990.

P.TAUSK, Ing.: Přehled vývoje Československé Fotografie, SPN, Praha, 1986 -- Skripta.

B.MRÁZ, M. MRÁZOVÁ: Encyklopedie světového malířství, Academia Praha, Praha, 1988.

P.BALAJKA a kol.: Encyklopedie českých a slovenských fortografů, ASCO Praha, Praha, 1993.

V.BIRGUS, A.BRANÝ: František Drtikol, Odeon Praha, Praha, 1989.

V.BIRGUS, A.BRANÝ: František Drtikol, Prostor, Praha, 1994.

J.ŠERÝ: Taras Kuščinskyj, Fotomida České Budějovice, Č. Budějovice, 1992.

M.HORNÍČEK, J.BERAN: Miloslav Stibor, Profil Ostrava, Ostrava, 1990.

J.SAUDEK: Život, láska, smrt a takové jiné podružnosti, Slovart, Slovinsko, 1994.

G.BATAILLE: Příběh oka, Reflex, Praha, 1992.

B.BROUK: Lidská duše a sex, Odeon Praha, Praha, 1992.

J.ŠTÝRSKÝ: Poesie, nakladatel B. Stýblo, Praha, 1946.

V.BAHNÍK: Slovník Antické kultury, Svoboda, Praha, 1974.

G.DUROZOI, A. ROUSSEL: Filozofický slovník, Ewa Praha, Praha, 1994.

K.MINAŘÍK: Malý mystický slovník naučný, Ranopus, Praha, 1992.

E.SOURIAN: Encyklopedie estetiky, Victoria publishing, Praha, 1994.

Ottův slovník naučný, J. Otto, Praha, 1894.

V.PŘÍHODA: Ontotogeneze lidské psychyky, SPN, Praha, 1983.

L.KLIMEŠ: Slovník cizích slov, SPN, Praha, 1981.

Katalogy

Katalog výstavy F. VOBECKÝ, Kant Praha, Praha, 1996.

Katalog výstavy NTM T.STANO, Herbia Č. Budějovice, Č.Budějovice, 1995.

Katalog výstavy Tělo v československé fotografii, Moravské tiskařské závody, Kroměříž, 1986

(připravil A. DUFEK a kol.).

Katalog výstavy K. TEIGE,vyd. u příležitosti výstavy U kameného zvonu 2.1994 -- 5.1994,

Galerie Hl.města Prahy, 1994.

Časopisy

Revue fotografie, 1/1995, ročník XXXIX, nakladatelství Petr Mach.

Revue fotografie, 1/1992, ročník XXXVI, nakladatelství Petr Mach.

Listy o fotografii, 1/1994, ITF Opava, Opava, 1994.

Zahraniční literatura

R.WICK: Die Erotische daguerrotypie, Kunstverlag Weingarten GmBH, Berlin, SRN, 1989.

J.SCHOFIELD: Private Viewing, Terry Jones, London, 1983.

L.MERLO, K.MARRA, G.CALUENZI, II nudo fotografico nell uropa dell Est,

Bologna Grafis/Edisioni, Bologna, 1988.

M.KOETZLE, UWE SCHEID COLLECTION: 1000 Nudes, Köln Benedikt Taschen, 1994.

R.MAPPLETHORPR: Ten By Ten, O.R.T.Kirchner a Graser GmBH, Berlin 1988.

150 Jahre Akt Photographie, Pentax, Hamburk, 4/1990.

Články

Revue fotografie, 1/1995, ročník XXXIX, nakladatelství Petr Mach, str.58-64,

P.Scheufler: Počátky erotické fotografie v Čechách.

Revue fotografie, 1/1992, ročník XXXVI, nakladatelství Petr Mach, str.43--47,

A. Kuneš: Jindřich Štyrský.

Listy o fotografii, 1/1994, ITF Opava, Opava, 1994, str.44,

M. Brachtlová: Hranice mezi erotickou fotografií a pornografií.

Revue fotografie, 1/1995, ročník XXXIX, nakladatelství Petr

Mach, str.50, M. Šádková: Princip hry.

Listy o fotografii, 1/1994, ITF Opava, Opava, 1994, str.30--33,

A.Matějíček: Apotheózy.